

Indian Opinion

Founded by Mahatma Gandhi in 1903.

Former Editor: Manilal Gandhi—1918-1956.

No. 8—Vol. LVIII.

Friday, 26th February, 1960

REGISTERED AT THE G.P.O. AS A NEWSPAPER
Price: FOUR PENCE

IMMEDIATE TALKS NECESSARY ON HIGH SCHOOL ADMISSIONS

(From Our Special Correspondent)

AS the weeks drag into a month large numbers of Indian children are beginning to give up hope of ever finding an opportunity to further their education. Most of these children are at the bottom of the merit list prepared by the Natal Education Department for admission into the high schools. Some people, certainly not Indian people, feel that since these children are at the bottom of the merit list there is no particular need to be perturbed at the fact that they did not get admission. If these children were their children they would certainly hold other views, but because these are the children of an unfortunate, inarticulate, ham-strung community they can be pushed around willy-nilly. No official statement is available but it is now estimated that about 500 children on the merit list will not be accommodated. There are others who, although they have passed the Standard Six Examination, do not appear on the merit list. The whole position is such that it calls for an immediate conference on the subject of high school admissions and facilities. The Indian Education Committee and the Natal Indian Teachers' Society would be doing the community immense service if they convened a conference immediately.

SERVED COMMUNITY

The late Mr. Sorabjee Ruscomjee who died on Monday, February 22nd. (See page 61)

THE position, continues our special correspondent, calls for a searching inquiry into a number of things connected with the admissions. Some of these are: First: It is necessary to establish the exact number of children who passed the Standard Six Examination. This, of course, should not be difficult. The Natal Education Department can supply the figures. Then a comparison can be made between the number on the merit list and the number who actually passed the Examination.

Second: It is now clear that the merit list was drawn up by taking only the marks obtained in two subjects Arithmetic and English. This certainly cannot be said to be an honest reflection of

the achievement of the pupils in the examination as a whole. This approach penalised many students who did exceptionally well in most of the other subjects, but only obtained comfortable passes in Arithmetic and English. Why has it been necessary to use only English and Arithmetic? The use of Arithmetic is most unjust because, in any case, the subject is discarded at the J.C. level while history and geography are taken up to the matriculation level;

Third: Why should the Indian community be saddled with a three-way system in the Standard Six Examination? There are, according to the regulations, two levels of attainment: a pass of a sufficiently high calibre which enables a student to attend a high school and a pass of lower standard which entitles a student to a leaving certificate. Now the Education Department draws up a merit list from the names of those who have passed the Standard Six Examination and tells others not on the list that they cannot seek admission to high schools—they are precluded from even turning up at a high school and asking for admission although they carry a Departmental Certificate which states clearly and unequivocally that the certificate they hold entitles them to proceed to a secondary school. This is an anomaly which requires immediate attention;

Fourth: Parents of children who have passed the Standard

(Continued on page 66)

Information On Gandhi's S.A. Life Wanted By Pyarelal

SHRI PYARELAL, the author of the "Last Phase," an account of the last years of the life of Mahatma Gandhi, is at present engaged in preparing an authentic multi-volume biography of Gandhi under the auspices of the Gandhi Memorial Trust. He is very anxious to obtain as much direct information of Gandhi's South African life as possible and he will be grateful for any information which readers of the *Indian Opinion* may be able to supply him.

He would like copies of the following books (they could be lent to him or sold to him):

1. The biography Morris Alexander by Enid Alexander,
2. As I Remember, by E. E. Keller;
3. A Lifetime in South Africa, by Sir John Robinson;
4. The Life and Time of Sir John Molteno, by P. A. Molteno.

Shri Pyarelal's address is 2-4 Theatre Communication Building, Connaught Circus, New Delhi.

The *Indian Opinion* will gladly forward any literature which readers may have.

Primary And Training College Admissions

(By A Special Correspondent)

WHAT has happened to that hardy perennial—the schooling problem for the beginners? It seems to have been lost in the new problems created by the shortage of secondary school accommodation. But this is a matter which cannot be neglected. It is necessary to establish the number of children who did not get admission into the primary schools of Durban.

Training College

Another matter which requires inquiry is the question of admis-

sions into the Springfield Training College. The community would certainly like to know the number of students who applied for admission to the Training College, the number out of this who were disqualified immediately because of unfavourable reports by school principals, the number who were legitimately entitled to admission, the number actually admitted and the number turned down for no other reason than that there is no room at the Training College;

Street Collection For Aryan Home

THE Aryan Benevolent Home will hold a street collection and a cake sale tomorrow (Saturday) in Durban, in order to raise for funds for its work.

The Aryan Benevolent Home, or "The Home" as it is known among those associated with it is in urgent need of funds for the work it does, helping the old, the needy and the destitute with food and shelter.

Indian Opinion

FRIDAY, 26TH FEBRUARY, 1960

The Late Mr. Sorabjee Rustomjee

WITH the passing away of Mr Sorabjee Rustomjee in Durban on Monday last an era in the life of the Indian people of South Africa has come to an end and a life lived to the fullest in the cause of the public weal brought to a close. Mr Rustomjee was by no means an old man when one looks at the long years politicians in this country survive but ill health took heavy toll of his health recently. He has passed on but the work that he did for the Indian people will always be remembered. It is not possible to talk of the contribution of Mr Rustomjee to South African politics without recalling to mind the late Mr A I Kaje. Both these men worked together in the Indian cause at first but so strong was the personality of each that ultimately there was a rupture and each continued his separate way in serving the cause of the Indian people. They were both loyal to the cause, each bringing his particular gifts of speech and persuasion to bear upon the various subjects he had to handle. There was not much really in terms of politics that separated them. It was the force of the personality of each that kept them apart. Neither could bear to work in the shadow of the other.

Mr Rustomjee has rendered yeoman service to the Indian people. In this he had before him the eminent example of his father, Parsee Rustomjee, who endured much suffering when he took part in the Passive Resistance in the Transvaal under Mahatma Gandhi. Not everyone will agree with the value of his contribution to South African life but no one can deny that he did much. In the mid forties the younger politicians of the community, breathing fire and brimstone, pushed aside the "Old Guard", declared themselves espoused to a policy of *no compromise* and after the abortive Passive Resistance Movement of 1946 faded away from the scene of Indian politics. Mr Sorabjee Rustomjee played his part in the Resistance Movement of 1946 and then moved away from the public scene to concentrate on other matters. It is one of the weaknesses of our community that there are no historians to write up the lives nor publishing houses willing to sponsor works on the lives of eminent men who have served the Indian cause. The Rustomjee family would be doing the community a service if they commissioned some one to write the biography of Mr Sorabjee Rustomjee—it is a life that represents and has tied up with it a quarter of a century of the history of the Indian people in South Africa.

The late Mr Sorabjee Rustomjee had close associations with the Gandhis in South Africa. As a young man he took active part in the political campaigns organised in this country by Mahatma Gandhi. He was at all times closely associated with the *Indian Opinion* and the *Phoenix Settlement*. We at Phoenix should like to acknowledge what he did for the late Mr. Manilal Gandhi in his last illness. He stood by the family as a staunch

GROUP AREAS HEARINGS

Destroying The Indian People

THE Government has never been in two minds on the question of the Indian people in this country. Both the present Government and its predecessors have done everything short of genocide to eliminate the Indian people from South African life. As long ago as the time of the Cape Town Agreement the late Dr Malan declared that his objective with that Agreement was the reduction of the Indian population of the country to the *irreducible minimum*.

On Monday the Group Areas Board, a master-piece in the Nationalist Master Plan to destroy the Indian people economically and reduce them to the state of landless serfs, began to hear protests against its proposals of group areas for the different sections of the community. From the outset the proceedings had all the appearance of a farce. There is little doubt that the issue has been pre-judged and that Indians may object from here to Doomsday without effect.

Some of the facts disclosed during the first two days of its sittings make tragic reading:

■ The Board proposes that the Central Section of the city be White. In this block Indians own land, according to the City Engineer, worth £817,875 and buildings worth £621,245—a total of £1,439,120.

■ The Board proposes that a 10 acre section, flanked by Old Dutch Road, be White. This area has a population of six Whites, 533 Indians and 200 Coloureds. Whites are estimated to own land and buildings worth £12,120 in this area while Indians own land and buildings valued at £149,250.

■ The Board proposes that the Block AK area be White. Only 474 Whites live here. There are 142 Coloureds and 3,903 Indians. The City Engineer estimates that the Whites own land and buildings worth £437,090 while the Indians own land and building valued at £974,070 in this area.

friend. He did much. We remember this and are grateful for it. To his family in the hour of their grief we extend the sympathy of the Indian community. The finest tribute that can be paid to the man is the emulation of his life.

Call A Conference

ON our front page this week we carry an article by a special correspondent on the subject of admissions to high schools. The Indian Education Committee and the Natal Indian Teachers' Society will be doing the community a good and much needed service if they convene a meeting of all people interested in the welfare of Indian education to discuss the anomalies referred to by our correspondent and draw up a memorandum for submission to the highest authority handling Indian education in the province.

We are not suggesting a conference of all and sundry, rather a conference of a few competent people to discuss the whole subject around a round table. The Indian Education Committee has the ears of the Provincial Executive Committee and it could submit the memorandum to the Province. Time is the essence of the matter. The longer there is delay over the matter, the less likelihood there will be of any conference being held.

THE CHOICE BEFORE INDIANS IN S. AFRICA

By PAT POOVALINGAM

SINCE Mr. MacMillan's famous speech in Cape Town, an old cliché has been given new meaning, fresh content. "The wind of change," said the British Prime Minister, is blowing down the African continent. Nothing can stop it, he implied. A further logical conclusion is, of course, that those who bend a little and adjust themselves to the new situation have some chance of participating freely in the new Africa. Those who stubbornly insist upon standing rigid will either be broken down by the fast wind or be uprooted altogether should its speed turn into gale force.

It is not only the White man who has to heed the signs. In the whole of East and South Africa, there about 600,000 Indians. Either they learn that they must work with Africans for Africa, or out they go. It is as simple as that.

One Man, One Vote

The latest news from Kenya is that the Asians have at last begun to see that their interests will not be served by hanging desperately on to the Englishman's coat-tails. Mr Mboya's demand for one man one vote has been conceded at least in principle. As in the past, it can reasonably be expected that the Asians in the Federation, drawn as they are from the same or similar groups as those in East Africa, will quickly take their cue from the Kenya developments.

In South Africa the situation is somewhat different. The Indian has never tried to stand in the way of African progress. One reason may perhaps be that he never had the chance, being

equally oppressed as his fellow Black man. But considering the anti-African prejudices exhibited by many Indians in other directions, it would be dishonest to claim that the Indian is so cultured that he would never have dreamt of teaming up with the White man. But however that may be, it is undeniable that in certain respects, Indian businessmen have in fact practised racial discrimination against Africans.

Complaint Removed

Several Indian-owned cinemas for many years humiliated even educated Africans by their arrogant attitude. When challenged by the A.N.C. Women's League, such discrimination was denied and while the denial was maintained, the cause for complaint was promptly eliminated! Indian restaurants have also, after criticism by leading Africans, withdrawn racial discrimination. They do however (and are perfectly entitled to) insist that patrons shall be properly dressed and behaved, just as they demand due decorum from their Indian customers.

Indians are increasingly using the term "African" in conversation, rather than "Native". Some still do refer to "kaffir" but only in limited circles and more possibly out of force of habit than an exhibition of prejudice. Storekeepers, being sharp businessmen, have learnt to have new respect for the "African personality" (enunciated by Kwame Nkrumah) and display a new courtesy in their dealings with their African clientele.

The breeze of change in Indo-African relation in South Africa was wafted in when the angry young men of leftist leanings took over the Natal Indian Con-

HIGH SCHOOL AT PHOENIX

THE Trustees of the Phoenix Settlement are now putting into effect a decision taken not so long ago to establish a high school on the settlement.

Mrs. Sushila Gandhi and B. U. Master have begun collecting money in the Transvaal. At a meeting held in Johannesburg on Monday last the subject was explained to the people and there was a general offer of support for the project.

It was felt that the establishment of a high school would give further body to the Settlement and bring it into closer touch with the rest of the community.

Mrs. Gandhi and Mr. Master plan to cover the Transvaal and then to proceed elsewhere on the same mission. Both feel assured of success. Once they have raised whatever money they can in the Transvaal and elsewhere the Trustees will turn to Natal.

gress in 1945. After that date there was close co operation, at top levels, between the African and Indian political leaders. But the rank and file never really got together until after, oddly enough, the anti-Indian riots of 1949, in which thousands of misled and misguided Africans attacked Indians, because they were Indians. For four days there was killing, rape, burning, looting, hurting.

Side By Side

When it was over, and after the corpses on both sides (the Navy having quelled the riots with the use of sten guns) had been counted, there was left a bewildered and bemused African community obliged to continue living virtually side by side with Indians who just could not understand why they had been attacked with such viciousness. Sociologists, lawyers, politicians and psychologists pondered over high-sounding reasons. But there did percolate through to the African masses that they had done wrong, had sinned in turning against a defenceless and equally down-

(Continued on page 62)

Tributes To Rustomjee

STRIKING tributes have been paid to the late Mr Sorabjee Rustomjee by various people. He was buried in the Parsee Cemetery in Brook Street, Durban on Tuesday evening, February 23, 1960.

There was a mixed gathering at the graveside and among those present was the Mayor of Durban.

The late Mr Rustomjee was 66 years old. He had a chequered career in South African politics. As a young man, he was associated with Mahatma Gandhi's Passive Resistance of 1914. Later he became the outstanding figure in Indian politics, dominating and overshadowing everyone else. In the late twenties and the thirties he shared this leadership with the late Mr. A. I. Kayce.

He took an active part in the Passive Resistance Campaign of 1946, went to gaol after he had gone on deputation to India to see the Viceroy. After his release from gaol he went to New York to advise the Indian Delegation at Lake Success.

Mr Rustomjee is survived by his wife and three children.

New India Assurance Co. Ltd.,

India's Leading Company

We Transact:

Fire, Marine, Transit, Motor, Baggage, Burglary, Householders & Houseowners (Comprehensive), Personal, Accident etc.

Principal Controlling Officers in the Union of South Africa

Jalbhoj Rustomjee & Son

140 Queen Street, — Durban
Phone: Durban 25845, 28513, 29814

DO YOU KNOW

That NEW INDIA is by far India's largest Insurance Company;

That NEW INDIA operates in over forty five countries;

That NEW INDIA has over 65 branches in India alone;

That NEW INDIA receives over £6,000,000 Premium EACH YEAR on Fire, Marine & Accident.

FOR SECURITY
AND SERVICE
INSURE WITH
NEW INDIA

"INDIA MAKES IT" EXHIBITION ENDS**East Africa Given
Some Idea Of India's
Economic Advance**

("Indian Opinion" Service)

NAIROBI—The fourth and final "India makes it" Exhibition was opened here on Friday last in the City Hall. Welcoming the people to the Exhibition Mr. I. J. Bahadur Singh, the Commissioner for India said: "It is twelve years since India has been an independent country. Although we have had many difficulties, particularly in the economic field, we have made some far-reaching strides in the development of our economy. As a result of certain planned measures over the years we are now on the way to self-sufficiency in many matters. As part of our efforts in the economic field we are striving to stimulate our foreign trade. This exhibition which is in furtherance of that purpose, will give you some idea of the progress which has been made in our country."

THE Exhibition was the fourth and the final in a series organised by the Government of India over the past few months in British East Africa.

Continuing with his address of welcome Mr. Singh said—

"What we are exhibiting does not in any way represent our maximum achievements. What we are attempting to do is to place before the public a cross-section of the goods, which India is in a position to export to the East African market at competitive prices. We have not, for example, brought any products of our heavy industries. We have laid emphasis on such consumer goods and light engineering products of the type not normally produced in this country and which might be of interest to this market."

"The collaboration between India and East Africa in trade and commerce is of long standing. Without going back to the association which existed between our two territories over the centuries, I would only remind you of the close ties which existed between the two territories during the last world war when India was one of the few constant sources of supply of essential goods to East Africa."

Not One-way

"I have in the past, and I would like to stress again that trade is not, and should not be, a one-way traffic. If we treat the whole of East Africa as one area, the present position is that we buy much more from this area than we are able to sell. I realise of course that as far as Kenya is concerned, during the last few years we have had a favourable trade balance."

This is principally due to the fact that for the main exports of Kenya, viz. coffee, tea and sisal, India is not a buyer of these items except perhaps for limited

quantities of sisal. We, however, buy the bulk of such Kenya products as wattle bark, cashew nuts and part of your cotton. India, on the other hand, exports to Kenya considerable quantities of cotton textiles and jute products, both of which are required here in abundant quantities.

"We have, however, recently suffered a decline in our export trade to Kenya and generally to East Africa. There have been many reasons for this, the principal one being the keen competition which this market provokes. We also realise that India's export performance has not, in many cases, been satisfactory to the importers at this end. I would like to assure you, however, that remedial measures to improve the quality and quantity of goods, to stick to delivery dates and to improve packing, are being taken at the Indian end."

One Other Factor

"There is one other factor which has been borne in upon us in recent years. We realise that we have been relying far too long on the export of certain traditional goods to East Africa such as textiles and jute manufactures. The needs and requirements of the local population are fast changing and new products are entering this market at an ever-increasing pace. We have to take this factor increasingly into account."

"The Exhibition which you will see presents a range and variety of the products of India's new industries which may well appeal to your tastes. It is our hope that this Exhibition will generate a new interest in Indian goods, particularly in regard to those items which were not sufficiently known in this market previously."

**The Choice Before Indians
In S. Africa**

(Continued from page 61)

trodden minority.

Top level political co-operation was intensified while the rank and file on both sides began to take a fresh look at each other.

It would be patently false to claim that all is well in Indo-African relationship today. But it is true that barely eight years after hordes of Africans were chasing Indians to hit, the African National Congress took up cudgels on behalf of the Indian employees of a certain textile manufacturing factory. A number of Indian workers had been dismissed. "Either reinstate these Indian workers," said the A.N.C. "or we call on our followers to boycott your products." The workers were taken back

Defending Indian Rights

Last Thursday, just eleven and half years after 1949, a mass meeting was held in the Durban City Hall to protest against the indirect theft of Indian-owned properties in Cato Manor. Most of the protesters were Africans.

This Monday the Group Areas Board began its sittings to consider proposals to deprive more Indians, this time from central Durban and Greyville, of their

properties. Most prominent among the pickets outside the City Hall were A.N.C. arm-bands wearing African men and women.

Africans, in this year of 1960, are going out of their way to defend the few rights that are left to Indians.

African Generosity

This is of course partly a display of fellow feeling by the fellow who has suffered most from successive White Supremacy governments. Partly it is a consciousness that the destiny of the black man is so closely intertwined that the one must work with and for the other. Equally too, it is the manifestation of the innate generosity of the African.

Will the Indian in South Africa breathe deeply from the fresh air being blown in by the change-bringing new wind, and by doing so allow the remaining cobwebs of prejudice and racial-cultural arrogance to be swept away? Will he by doing that in a measure secure his own future in this country? Or will he by hanging on to stupid prejudices and by looking only at the silly pimple on his own nose, invite disaster for himself?

**Books of all sorts, Indian,
Ancient, Historical**

JUST ARRIVED

Caravan	2/-
Indian Annual	7/6
Illustrated Weekly	2/-
How the Great Religions Began	3/6
Gandhi: His Life and Message for the World	3/6
The Religions of Man	5/6
Indians of America	5/6
The History of the World in 240 pages	5/6
Live without fear	3/6
The Way to Popularity and Personal Power	2/9
The Negro in American Culture	5/6
God's Wonderful World: a Song Book	5/6
Mohammedanism	5/6
Good Stories, Riddles and Jokes	4/9
Toasts and Speeches	4/9
Everybody's Letter Writer	4/9
How to Win Friends and Influence People	3/6

Obtainable from:

D. ROOPANAND BROS.

PUBLISHERS AND BOOKSELLERS

Phone 20707. (Est. 1932) P.O. Box 2524.
85 VICTORIA STREET, DURBAN.

THE AFRICAN SCENE AND ASIAN FEARS

MBOYA—MAN OF THE MOMENT IN KENYA

WHEN the Government of England granted Responsible Government to White Natal in the 1890's the Colony went haywire on the Indian question... When White Transvaal got responsible Government a few years after the end of the Anglo-Boer War it also went berserk on the Indian question and today as the African in Kenya stands ready to receive political power Asians in East Africa are not altogether certain of the future. This time they are not alone, the Europeans are in the same boat as they are. And the dominant African personality in Kenya today is Tom Mboya. Writing in *The Forum* Alan Rabe observes: If it should happen that Kenya were to follow the clear non-racial lead of Tanganyika, then the "immigrant minorities" of Whites and Asians could look forward to a future of co-operation, in place of the fears that they now have. Up till now, for reasons which are probably good, Mr. Mboya's policies have been less conciliatory than those of Mr. Julius Nyerere who will be Tanganyika's first Prime Minister.

THE following adaptation of the article in *The Forum* on Tom Mboya appears in the latest issue of the *Contact*, South Africa's *Non Racial Review*—

The 30-year-old, secondary-school-educated son of an illiterate plantation foreman, Mboya finds himself as Kenya's first truly modern African leader of international standards since the Mau Mau revolution. His opponents in the government and among the White settlers shelter behind a network of "emergency" laws and regulations which were first passed to fight Mau Mau and are only just being brought to an end.

New Kind

A new kind of African leadership is called for which is committed to a non-violent approach, but which can keep sufficient pressures on the Kenya government until the African nationalist goals of democracy and independence are reached. Tom Mboya, living in his own two-roomed house in an African "location," with his solid trades union background, an idol of the masses and a tough negotiator, is such a leader.

His opponents have learnt to respect his stubborn bargaining over the conference table, and the politically conscious Africans of Nairobi have packed his meetings and backed his People's Convention Party.

Recently he has gained considerable independence for the African section of the I.C.F.T.U. at the Brussels conference in December 1959. He won this concession from the Free World Trade Union organisation despite the opposition of the British Trades Unionists. Mboya got the American union's support.

From Luo Tribe

Thomas Joseph Mboya is from the Luo tribe. He was born on 15 August 1930 on a sisal plantation in the country reserved for Kenya's White settlers on the eastern shores of Lake Victoria. His father was then a plantation labourer earning £1 a month. He could not read but was determined to give his son as good an education as he could and Tom Mboya claims he used to walk 16 miles a day to and from school.

He complains that he spent too little time reading and studying in his youth, and also later, when he did a year's course at Ruskin College, Oxford, in 1955.

Tom Mboya is stockily built with a round, chubby face that can as easily reflect bored, almost hostile indifference, as it can light up in a welcoming smile revealing perfect teeth and a gap in the centre of the lower jaw. Two teeth have been missing since they were painfully removed in accordance with tribal custom in early childhood. Though he is putting on weight, he still moves with the grace of a one-time champion ballroom dancer and an expert footballer. His friends see him almost as a symbol of the modern African. The change from purely rural, tribal surroundings to urban life was completed over ten years ago.

Leaky Mud Hut

His childhood was passed in a leaky mud hut. In the city he went through a fast-car-driving, woman chasing phase, like a student without a proper course of study. Today he has little time for amusement except for an occasional visit to the cinema, and his work gives him little more than five or six hours

sleep a night.

As a thoroughly modern African, Mboya is often compared with Jomo Kenyatta. Even those who consider Kenyatta guiltless of any connection with Mau Mau have noted that he passionately defended some irrational beliefs of the Kikuyu tribe. He justified female circumcision in his book "Facing Mount Kenya," but Mboya has no respect for any of the traditions of tribalism.

He has never contemplated the use of violence in Kenya. Though he took on the post of Treasurer in the Kenya African Union in 1953, after the arrest of Kenyatta and practically all other outstanding African leaders, he was continually opposed to the violent wing of K.A.U.

Followed By Police

He was followed by the police and spied on. His briefcase was stolen and his house was searched several times but even in those jumpy days of 1953 no single shred of evidence was found against him. Tom Mboya summed up his attitude at the time: "I did not myself support the violence of the Mau Mau, nor did I approve it, nor did I approve the government's methods of meeting violence with violence."

Before Mau Mau, Mboya was considered to be little more than a promising trades unionist but as the terrorism dwindled away he was left as the only really competent African politician who had maintained a clean personal reputation while still criticising the government.

When the Colonial Secretary decided in 1957 that it was time to have African elected members in the Legislative Council, Tom Mboya was faced with one of the most difficult decisions of his career. If he entered politics he realised that he would have little time for the practical problems of trades unionism, which had been his first interest.

His excellence in the trades union field had been shown from the earliest days when, as a young sanitary inspector, he organised Nairobi local government workers into a union, to the time he settled one of Mombasa's most violent dock strikes in 1955.

Mboya's Fear

Mboya's fear has always been that other African nationalists will arise who will demand a quicker pace of change than he does. He is determined to leave no gap for any rival who can press harder than he for "undiluted democracy." He wants Kenya to jump even Tanganyika's rapid transition period to "responsible government" with a majority of elected members and ministers in the Legislative Council.

Mboya's oratory and personality assure mass support and his international reputation is unquestioned. He has already gained the willing ear of the Colonial Secretary, Mr. Macleod. It is now sure that he will largely voice African opinion at the constitutional talks. The trend of events in Africa is set in his favour.

Situation Vacant

Indian Representatives

South African life insurance company are requiring several Indian representatives for their life department in Natal. Only people of good standing and education will be considered. Reply in writing giving full details to: "Indian Opinion," P/O, Durban.

R. VITHAL

Bookkeeping, Writing up Sets of Books, Balance Sheets, Income Tax Returns.
Contact No. 12 Barklys Arcade, 38 Market Street, Corner Diagonal & Market Sts Johannesburg. Phone 33 1654

Invest your surplus MONEY IN PROPERTY OR first MORTGAGE BOND in Southern Rhodesia now. Restriction on transfer or money relaxed!

For PARTICULARS write to

Prag R. Vaghmaria

(F.B.I. — London)

44d, 13th Avenue

Telephone No. 60990, — BULAWAYO.

Reliable and honest service assured.

The Conception Behind Sarvodaya And The Bhoodan Movement

SARVODAYA: ITS AIM AND SIGNIFICANCE

By HEMA ANANTHARAMAN

(Writing in BHOODAN, weekly organ of the BHOODAN MOVEMENT, published in Banaras)

SINCE Mahatma Gandhi's demise, his programme of *sarvodaya* (Uplift of All) has been widely expanded and put into practice by his followers under the inspiring and unique leadership of Acharya Vinoba Bhave, who is well-known today in this country and abroad as the founder of the so called *bhoodan* Movement. The name *bhoodan* is actually no longer adequate to indicate the nature and scope of the Movement, although *bhoodan* has undoubtedly been instrumental in the evolution of today's many-sided *sarvodaya* programme. The latter is attracting considerable attention abroad, especially in Europe, and envisages three vital steps in the evolution of society to the *sarvodaya* ideal:

- 1 *Bhoodan and Sampattidan* — Donation of a share of one's land and property or income to provide land for the landless and work for the unemployed.
- 2 *Gramdan* — Transfer of ownership of the entire village land to the village community
- 3 *Gram-Swaraj* — Establishment of a partyless people's democracy in each village or town.

THE following are expected to provide the means—human and material—for bringing about this far-reaching revolution in society:

1. *Lok-Sevaks* — Workers (literally—Servants of the People) who devote themselves entirely to this revolution
2. *Shanti-Sainiks* — Peace volunteers who will strive for the maintenance of peace and harmony in society. All *Shanti-Sainiks* would naturally be *Lok-Sevaks* but not necessarily *vice versa*
3. *Sarvodaya Paatra* — Programme based on the joint effort of the people to maintain *Lok-Sevaks* and *Shanti-Sainiks*.

This article deals mainly with the *sarvodaya paatra* programme as developed and expounded by Vinobaji in the last two years. First of all, what is *sarvodaya paatra*? It is a *paatra*, a vessel, which is placed in a prominent place in each house and into which the youngest child of the family places a handful of grain daily. This is an old Indian custom and hence, it may be said that there is nothing new about it. The *Sarvodaya paatra* does have a very old foundation and yet there is something very new about it, as when a fine new building rises on top of some age old ruins.

In many places it has been the custom in this country to give a handful of grain or some kind of food everyday to at least one beggar who may knock

at the door. *Sarvodaya paatra* however, is not a mere charity of this nature. Charity can relieve some of the immediate suffering but cannot destroy the roots of suffering. On the battlefields, the Red Cross volunteers do tremendous service by relieving the agony of the wounded, but can they stop the war? No. So also it will not be possible to eradicate poverty and hunger by sporadic charity. Alms-giving and relief work are good and may even be necessary to relieve present misery and yet something more is wanted. That is why Vinobaji has thought of the *sarvodaya paatra*.

Symbolic Gesture

A child's offering of a handful of grain everyday is a symbolic gesture full of significance. With it each family gives a general consent and approval to the many-sided work of *sarvodaya* being carried on in villages as well as towns. It is not presumed that everybody who places *sarvodaya paatra* in his house gives thereby from the very beginning his active support to *bhoodan*, *gramdan*, *Shanti Sena* etc which aim at bringing about a fundamental change in human society. But the installation of the *sarvodaya paatra* in the house means a tacit vote for peace and should, in due course, be followed by an effective participation in the magnificent peaceful revolution, in the great efforts to cut at the roots of poverty, hunger and war. This revolution aims at the fundamental transformation of Man and hence may not bear

visible fruits immediately. But it starts working in the minds of the people and will reveal itself externally only in course of time. This does not mean, however, that charity and relief work of different types can stop now. Wherever there is suffering, it will be our bounden duty to lessen or remove it. But we shall now have a broader view and put in all our efforts to remove the root causes of suffering altogether. Naturally we must sink our differences of religion, caste, colour and creed and become one in this great task.

Collected Regularly

How will the *sarvodaya paatra* grain be utilised? It will be collected regularly every month by supporters of the Movement or may be brought to central places by members of the households having *sarvodaya paatras*. It will then be taken account of and be utilised for the maintenance of *lok-sevaks* and *Shanti-Sainiks*. We should remember in this connection that these servants of the society are not Government employees nor are supported by institutions. Although most of them could secure well-paid jobs if only they wanted to, they have decided to dedicate their lives for the service of the people on the lines laid down by Gandhiji and Vinobaji. What a great thing this is in the present age when almost everyone works only for his selfish ends. It behoves the rest of society, therefore, to share the sacred burden of supporting them and their families so that the services of *Dandranarayan* (God in the form of the poor and the needy) may be continued without any impediment.

Why is the youngest child asked to put the handful of grain in the *paatra*? Obviously if adults are asked to do that, more grain will be obtained from each *sarvodaya paatra*. However, Vinobaji says that children's hands are pure and holy, their hearts are innocent and full of love and hence, their offerings will be the best for a cause like *sarvodaya*. Further, the children will receive a

priceless education through a daily act of love and dedication. They will learn even from their youngest days to give for those outside their narrow family circle and hence, will be well aware of their obligations to the big human family when they grow up. Every day the mother will ask the child whether he has remembered to make his offering to the poor and the idea of sharing with the have-nots will thus be implanted firmly in his mind. In houses where there are only adults naturally one of them would put the grain. In hostels where students live, or in other places where single people live, the handful of grain may be replaced by a coin—even the smallest—every day.

It is very important, however, that the daily offering is not allowed to degenerate into an empty gesture. Its significance should be clearly explained to all members of the family. Never should they, who have placed the *sarvodaya paatra* in their house, indulge or participate in an act of violence. Indeed, how can a hand that has learnt to give a handful of grain with love, throw a stone at another with hatred? Instead, the *sarvodaya paatra* should inspire us to do something positive to spread peace and goodwill around us. In fact, those who put *sarvodaya paatra* in their house may gradually come to consider themselves active *sarvodaya* workers and take more and more interest in *sarvodaya* work. The *paatra* will help us to shed our selfishness and narrow-mindedness and to progress on the road of loving service to God and His Creation.

Some people may ask whether *sarvodaya paatra* is meant for a life-time and also whether, in case of need, the collection can be used by the family itself. To the first question Vinobaji has replied that as long as there is suffering in this world, the daily offering should be continued. The second question finds its reply in the attitude of the farmer towards his seed. He will never use up his seeds, because in it lies his only hope for the future harvest. *Sarvodaya paatra* grains are also like seeds: they are to be sown in the field of *dharma*.

Phone 835 6786

P. O. Box 1549.

MASTER BROS.

(PTY) LTD.

WHOLESALE MERCHANTS & DIRECT IMPORTERS

HOUSE FOR KEEN CASH PRICES.

33 West Street, JOHANNESBURG.

Ever-Increasing Part Being Played By Women In India

(By NARAJNAN SINGH UPPAL)

THE remarkable thing about the emancipation of women in India is that it has been a smooth, gradual process, unmarked by violence and hate. But perhaps that is not so very remarkable after all, since this smooth evolution is very much in keeping with the Indian tradition. Women have always been held in high esteem in our country. During the Vedic period, about 1500 B.C., they occupied important positions in social and religious life. Without women, a religious ceremony was considered invalid (and the Upanishads bear witness to the fact that this tradition was long maintained). Prayers and sacrifices were offered jointly by husband and wife, but this high privilege was allowed to the wife alone in her husband's absence, he, in her absence, could only perform a sacrifice by placing her image beside him. Women seers composed hymns in the Vedas. Buddhism established an order of nuns—Bhikshuni-Sangha—which opened to women opportunities for learning and social service. The Buddha made special mention in his sermons of thirteen of these nuns—*theris*—for their spiritual attainments and public service.

"WHERE women are honoured, there the Gods are pleased. Where they are not honoured, all works are fruitless", declared Manu about 300 B.C., though by his time the position of women had deteriorated. Already by 600 B.C. the marriageable age of girls has been lowered to fourteen and sixteen years, and they could no longer complete their Vedic studies, which lasted twelve years. They fell behind men in education and their status was impaired. By 300 B.C. the marriage age was again reduced, this time to twelve and fourteen years; marriage, moreover, became compulsory and spiritual initiation was more or less symbolic. Soon, except in some leading families where girls still received a literary education, all spiritual initiation was suppressed and girls were no longer allowed to study the Vedas.

The Tide Turns

The position of women continued to deteriorate steadily and their rigorous seclusion became the rule, especially in medieval times marked by invasions and resultant insecurity.

But though their freedom was lost and their social status lowered, women retained their influence in the home, where they were regarded with respect and veneration.

"Centuries of tradition have made the Indian women the most unselfish, the most self-denying, the most patient women in the world, whose pride is suffering," says Sir Bervepalli Radhakrishnan.

The tide began to turn decisively in the mid-nineteenth century, when such practices as polygamy, child marriage, en-

forced widowhood and "sati" (self-immolation on the husband's funeral pyre) were vigorously attacked by reformists. And the twentieth century saw the birth of a strong women's movement which became a spearhead in the struggle against irrational orthodoxy and discrimination.

Women Took Charge

But it was the movement for freedom in India which made the Indian women really free—a movement into which they threw themselves heart and soul, leaving the shelter of their homes. Describing their role, Nehru has written: "Most of us menfolk were in prison; our women took charge of the struggle. Here were these women, women of the upper or middle classes, leading sheltered lives, peasant women, working women, rich women, poor women, pouring out in their tens of thousands in defiance of government law and police lathi. Never can I forget the thrill that came to us, the enormous pride in the women of India that filled us!"

With independence came complete equality (Indian women had already been granted limited voting rights in 1935). The Constitution guaranteed to all citizens, irrespective of sex, "equality before the law", and "equality of opportunity in matters of public employment."

During recent years, Parliament has adopted three major bills which mark a significant break with the past. One outlawed polygamy and grants equal rights of divorce to man and woman. The second act recognizes the right of daughters to inherit property from either parent on the same basis as sons.

the third grants women the right, in certain circumstances, to adopt a son or a daughter. Other communities—Muslims, Christians and Parsis—are governed by their own laws.

Ten Million Working Men

Having secured political emancipation, social equality, economic independence and opportunities for education, Indian women are playing their part to-day in almost every sphere of national activity.

There are at present more than 10 million working men in India, nearly half of whom are self-supporting. About 9,000 are engaged in legal work or in business, some of them in important executive jobs: the chairman of the Scindia Steam Navigation Company, for instance, is a woman.

Social work is another field in which women are very active. The Social Welfare Board (5 per cent of whose members are women) is headed by Durgabai Deshmukh, and women run most of India's 10,000 voluntary welfare agencies. There are now 87,000 of them in the medical and health services. 21 per cent of the country's teachers are women, all primary schools are now being placed under lady teachers. Literacy among women has increased fourfold since 1951. The latest statistics available put girl students at 11 million, including 200,000 in vocational training institutions. In higher education, there are two women Vice-Chancellors—Hansa Mehta of Baroda University, and Sarda Mehta of the Indian Women's University in Poona.

Indian women have also distinguished themselves in the arts, letters and journalism. The National Academy of Music, Dancing and Theatre is headed by Nirmala Joshi, and the Theatre Centre, which is affiliated to the International Theatre Institute, by Kamaladevi Chattopadhyaya. The first professional theatre in India, the Hindustani Theatre, is run by Monika Mira, and every Indian language has its women poets, novelists and short story writers.

There are also women scientists, engineers, economists and research scholars, while Prema Mathur, India's first woman commercial pilot, has won many races and has received an award of an American trophy.

Representatives Abroad

In politics, women wield considerable influence.

The Congress Party, which controls the Central Government and 13 out of 14 State Governments, has as its President Indira Gandhi. One of its General Secretaries is Sucheta Kripalani. The Praja Socialist Party has several women leaders; Mrs. Alemeluamma is on the party's National Executive. There are no women on the Communist Party Central Executive, but there are five women in its National Council.

During the 1957 elections, 60 women were returned to Parliament and 195 to State assemblies. At present there are three women Deputy Ministers in the Central Government, and 13 women Ministers in the States. Until 1957, Rajkumari Amrit Kaur was a full Cabinet Minister. She is now Chairman of the Indian Red Cross Society.

There are many women in the country's administrative, armed and foreign services, dozens of them holding very senior jobs. West Bengal's Governor, for instance, is Padmini Naidu. And women form the backbone of the community development projects which will soon cover the entire country.

Indian women have also made a mark in the international field. They have been included in delegations to various international conferences. Vijayalakshmi Pandit has been the first, and so far the only woman to preside over the United Nations General Assembly. Hansa Mehta now represents India on the Unesco Executive Board.

Thus woman's horizon, once limited exclusively to household tasks, has expanded considerably. In the villages, she is man's partner, sharing his arduous life and often working harder and longer hours. In the towns, she is generally well-educated. And the progress made by women of the middle-income group toward gaining economic independence is a new and encouraging factor. But in spite of these changes, the Indian woman's abiding interest is her home and family. (Unesco.)

HAWKERS AND TRADERS

Gent's wrist watches, 17/6 with 15 jewels 25/6, 17 jewels, waterproof, shockproof 34/6, 21 jewels, waterproof, shockproof, 37 6, 25 jewels, waterproof, shockproof, 41/6, Ladies wrist watches 39 6, 25 jewels 49/6 A. I. Agencies, P.O. Box 3980, Cape Town.

No Catalogues

fifty years ago...

February 1910

VEGETARIAN BANQUET: HINDOO TEMPLE MEETING

ON the eve of his departure for the United States of America, the Rev. J. J. Duke who had been closely associated with Mahatma Gandhi and the Passive Resistance struggle in the Transvaal, was given a banquet and *The Indian Opinion* of Saturday, February 26, 1910 has this say on it "The Masonic Hall, Jeppe Street, Johannesburg, was the scene of a brilliant mixed gathering of Europeans, Chinese, and Indians on the night of the 18th instant in honour of the Rev. J. J. Duke. A vegetarian banquet was given to the reverend gentlemen by the British Indian community. Tables were laid for nearly three hundred guests of whom over sixty were Europeans. Several Chinese guests were also invited. Over one hundred invitations were issued to Europeans.

"The cooking and serving was undertaken by European and Indian volunteers. Mr. A. E. Call was largely responsible for the menu Messrs Kallenbach and Isaacs were in the kitchen practically the whole day. They were assisted by about thirty Indian workers. Among these were Messrs Chokalingam Pillay, Thambi Naidoo, Raju Naidoo, Loopoosamy Naidoo, Mahan Vala, M. K. Gandhi and others. Mr. David Ernest superintended the whole of the waiting arrangements. Three ladies, too, assisted. These were Mrs. Amacanoo, Mrs. Packiri Naidoo and Mr. Chokalingam Pillay's daughter."

Life was not all Passive Resistance. Other things were happening. Among these was the triennial general meeting of the Hindoo Temple, Depot Road, Durban, and the fourth annual general meeting of the Durban Higher Grade Indian School Old Boys' Association.

Of the former the *Indian Opinion*, Saturday, February 26, 1910, carried the following report: "The Triennial General Meeting of the Hindoo Temple, Depot Road, Durban, was held on Sunday last, when there were assembled several hundred Hindoos, prominent amongst whom were Swami Shri Shan-

karand, Mr. Rooping of Ladysmith, Mr. Debisingh of Newcastle, Mr. Khaniah of Belliar, and others of Durban and the surrounding district. The secretary submitted the Report and, after its adoption, the election of the Committee took place as follows.—Re-elected: Messrs. Surjbalasingh, Hirafal, Modi Sookenan, Bhagwatheedev, A. R. Rajkumar and Dehaloo. Elected: Messrs Dwarika of Sydenham, Ramdhani of Claremont, Gareeb Panday and Dhanoocharie of Overport, and Arjoonnash of Durban.

Immediate Talks Necessary

(Continued from front page)

Six Examination with a Continuation Certificate but have not obtained admission into a high school should be advised to send their children back to Standard Six so that they can obtain a better pass—a pass which will entitle them to admission into a high school. These children should not be allowed to waste their lives if they are desirous of continuing with their education. Much may be said about the high percentage of failures in the high schools but why should a child who has qualified for admission be penalised? If he fails it is his business. In any case what right has anyone to sit in prior judgement on the possible achievements of a child? Why should a child be damned in advance?

These and other matters connected with the admission of children into high schools require the immediate attention of a conference, not of all and sundry but of a small number of people who are well-acquainted with the condition of Indian education in the province. The lead must come from the Indian Education Committee and the Natal Indian Teachers' Society.

S.H. GRAIN BAGS

Roll your Second Hand Grain Bags—Sugar Pockets—Orange and Potato Pockets for Top Cash Price to:

MAARMANS (Pty) Ltd.
Box 26. Phone 128.
BRITS, Transvaal.

Cheque will be posted on Bags Arrival.

RECORDS NOW CHEAPER ORDER NOW AT REDUCED RATES 7/6 EACH PLUS 3d TAX

AMAR DEEP
QAIDI "911"
HINDI Kanhuys, Minister, Anari, Madhurati, Do Behen, Flying Rance, Doctor "Z" Do Ustad. QUWALI Ismail Azad, Yusuf Azad, Talat Mahmood
TAMIL Pathu Bakhtu, Anbu Engey

Make your selection of any single records from any sets
MAIL ORDER MUST ACCOMPANY 4/- DEPOSIT
—CASH ON DELIVERY—

DURBAN WELCOME DISTRIBUTORS,

Specialists in Tamil, Telugu, Quwall & Hindi Records
2 Ajmeri Arcade (off 141a Grey St. & 50 Cathedral Road)
P.O. Box 1574 DURBAN Phone 67882

Cable & Tel Add, HARGVAN

Phone 29368

P. Hargovan & Co. (Pty.) Ltd.

Earthenware Pickle Jars 3 Gallons 12/6 each F.O.R. Durban
Fresh First Grade Green Ginger 1/2 per lb. " " "
Fresh First Grade Garlic 2/- " " " "

Cash with order only.

P. O. BOX 1250.

155/7 Warwick Avenue

DURBAN.

Latest Shipment

All kinds of incense sticks: Three Roses, Gateway of India, Asokadhurbar, Soogandhi Rani, Chamili, Lata Mangashkar, Vasanti, etc.. Write for our pricelist. (We only keep Indian manufactured incense sticks.)

ALL KINDS OF IMPORTED RICE
SPICES AND WHOLE SPICES AND INDIAN
CONDIMENTS.

We import the following articles directly:
Scented Betel Nuts, Pawa, Mamra, Roasted Gram, and Many Household Goods.
Our stuff is good and obtainable at low prices.

Write for our price list:

K. HARIBHAI & SONS (PTY.) LTD.

Direct Importers: Wholesale & Retail Merchants
81 Victoria Street,—P.O. Box 2156—Durban.
Telegraphic Add.: "BHAISONS"

★
તમે તમારે એક ઉદાત્ત માનવી જુઓ ત્યારે તમે અને અનુસરવા નો પ્રયત્ન કરો ત્યારે તમે એક અધમ માનવીને જુઓ ત્યારે તમારા અંતરની ખાલ કરવા મદી પડશે.
—કોનુરા અસ.
★

શ્રી પારેલાલને ગાંધીજીના સા. આંદોલન-જીવન વિષે માહિતી જોઈએ છે ગાંધી મેમોરીયલ ટ્રસ્ટ તરફથી પૂન્ય બાપુજીના મંત્રી અને 'ધ લાસ્ટ ફેઝ' (The Last Phase) ના લેખક શ્રી. પારેલાલ, હવે બાપુજીના આખા જીવન-કર્તાત લખવા માગે છે. તે માટે તેઓ સામગ્રી ભેગી કરે છે. આ સામગ્રી મને એવી નજીની લાગતી હોય તે પછુ તે સામગ્રી 'ઇન્ડિયન ઓપિનિયન' ના કોષ વાચક મોહલવા ચક્રિતમાન હોય તે શ્રી પારેલાલ તેમજુ કાપને તુલ્ય થયેલા પ્રાપ્ત છે.

સાથે આંદોલન પુ બાપુજીના અંકમાં વધુએ આખા હોય-અને વધુ જીવતા પછુ હશે, તેમને અમારો આગ્રહ છે કે એ અને બાપુજી સાથેના અનુભવો તેઓ શ્રી પારેલાલને મોકલી આપે એ સિવાય નીચે નો કોષપછુ પુસ્તક ને કાઢીને 'પછુ પાસે હોય તે તે ખરીદવા અથવા તે લઉંજુ તરીકે લેવા શ્રી પારેલાલ ઇચ્છા રાખે છે

(૧) ધી બાયોગ્રાફી ઓફ મોરીસ એલેક્ઝાન્ડર; બાય એનીક એલેક્ઝાન્ડર

(૨) એલ આઇ. રીગેન્ડર : બાય ઇ. ઇ. રીગેટ.

(૩) એ લાઇફ ટાઇમ ઇન સાથે આંદોલન : બાય સર જોન રાખીનસન.

(૪) ધી લાઇફ અને ટાઇમ ઓફ સર જોન મોરેને : બાય પી એ. મોરેને. શ્રી. પારેલાલ તુ શી રના મુ નીચે મુલ્ય છે.

શ્રી. પારેલાલ, ૨-૪ થીયેટર કોમ્યુનિકેશન બીલ્ડીંગ, કનેક્ટ સરકસ, ન્યુ દિલ્હી, ઇન્ડિયા.

કોષ પછુ વાચકની પાસે પૂન્ય બાપુજીની લગતી સામગ્રી હોય, તે તે 'ઇન્ડિયન ઓપિનિયન' ત્યાં મોકલવા તૃપ્ત છે.

તાત્કાલિક સંભાષણ

(અમારા ખાસ ખબરપત્રી તરફથી)

જેમ જેમ અઠવાડિયા મહિનામાં ફેરવાઈ છે તેમ તેમ ઢોંઢી બાળકો ડેવળવણી મેળવવાની તક તરફ નિરાસા અનુભવતા જાય છે. ઢાઈ-સ્કુલમાં દાખલ થવા માટે નાટાલ ડેવળવણી ખાતાએ નક્કી કરેલી યોગ્યતા-પત્ર નીચે આ બાળકોના નામો છે. અધિક લોકો ને ઢોંઢી જનતા નથી તેઓ આ યોગ્યતા વિનાના બાળકોને જગ્યા નહિ મળી તેથી તેમજુ મિલકુલ દુઃખ જેવું લાગતું નથી.

આ બાળકો ને તેમજુ બાળકો હોત તે તેઓની દષ્ટિ મદલાતી દેખાતે, પરંતુ આ કમનથીય, અડધી અને કચલતી પ્રજ્ઞના બાળકો છે તેથી તેઓને આમ તેમ ધક્કા મારે છે. અધિકારી-દેવાલ પ્રાપ્ત થયું નથી, પરંતુ હવે એવો અંદાજ નીકળે છે કે યોગ્યતા-પત્ર ઉપર નામો વાળા કમનથીય ૫૦૦ બાળકોને જગ્યા મળશે નહિ. ખીલ એવા છે કે જેઓ છઠ્ઠા ધોરણ માં ઉતીર્ણ થયાં છે, પછુ જેમજુ નામો યોગ્યતા-પત્ર ઉપર નથી. આખી પરિસ્થિતિ એવી છે કે 'ઢાઈ-સ્કુલમાં દાખલ થવા અને તે માટેની સમજૂતી' એ વિષય ઉપર વિચારણા કરવા માટે તાત્કાલિક એક સમીતી બનવી જોઈએ. ઇન્ડિયન એન્યુએશન કમીટી અને નાટાલ ઇન્ડિયન ટીચર્સ સોસાયટી ને આ માટે તાત્કાલિક એક સમીતી બોલાવે તે સમાજની યજ્ઞી સેવા કરી કહેવાય.

આવી રીતે નહિ થાય આ રીતથી ખીલ વિષયમાં તેજ દેખાડી, વજુ પ્રાપ્તિક મેળવી અને અક્ષિત તથા અશ્રેણમાં ઉતીર્ણ થવા નેટલા પ્રાપ્તિક મેળવનાર ઉપર સજા કરી કહેવાય. ડેવળ અક્ષિત અને અશ્રેણીનીજ ગણતરી કરવી કેમ જરૂર થઈ પડી છે? અક્ષિતની મણતી કરવી નક્કી છે, કારણ એની કમિત ને. સી માં કંઈ નથી ત્યારે ઇતિહાસ અને જૂનેજાની મણતી મેટ્રીક સુધી મણાય છે.

(૩) છઠ્ઠા ધોરણની પરીક્ષાની આ ત્રિ-વર્ણી પદ્ધતિને બોમ કા માટે ઢોંઢી કેમ બનવું જોઈએ.

લાખકાત કાપલ પ્રમાણે ને રીતે થાય છે. એક ઉચ્ચ કક્ષાએ ઉતીર્ણ થવાથી, નેથી તે ઢાઈ-સ્કુલમાં દાખલ થઈ શકે અને ખીલ રીતે તે ડેવળ પાસ થાય છે અને 'લીવિંગ સર્ટીફિકેટ' મેળવવાથી હવે ડેવળવણી ખાતું છઠ્ઠા ધોરણમાં ઉતીર્ણ થયેલા વિદ્યાર્થીઓમાંથી યોગ્યતા-પત્ર તૃપ્તપાર કરી કહે છે જેમજુ નામો યોગ્યતા-પત્ર ઉપર નથી તેઓ ઢાઈ-સ્કુલમાં દાખલ થઈ શકશે નહિ

તેમજુ પાસે ડેવળવણી ખાતાના પ્રમાણપત્રો હોવા છતાં તેઓને શાળા એ જઈ દાખલ થવાની પરવાનગી માંજતા પછુ અટકાવ્યા છે, ને કે એજ પ્રમાણપત્રો ઉપર જણાવ્યું છે કે ઉતીર્ણ થયેલા વિદ્યાર્થીઓ મરે તે માધ્યમિક શાળામાં દાખલ થવાને હક્કદાર છે. આ અનિયમિતતા એવી છે કે તે ઉપર તાત્કાલિક ખાન આપવાની જરૂર છે.

(૪) ને બાળકો છઠ્ઠા ધોરણની પરીક્ષામાં 'કન્ટીન્યુએશન સર્ટીફિકેટ'થી ઉતીર્ણ થયાં છે પરંતુ જેઓને માધ્ય-

મરહુમ સોરાબજી રૂસ્તમજી જેઓ સોમવાર, ૨૨મી ફેબ્રુઆરી ૧૯૬૦ના દિને મૃત્ય પામ્યાં છે.

મિક શાળામાં દાખલ થવાની પરવાનગી મળી નથી, તેવા બાળકોના વાલીઓને એવી સલાહ મળવી જોઈએ કે તેઓ ચોતાના બાળકોને ફરીથી છઠ્ઠા ધોરણ મા મોકલે નેથી તેઓ આવતી પરીક્ષામાં ઉચ્ચ કક્ષાએ ઉતીર્ણ થઈ માધ્યમિક શાળામાં દાખલ થવાની યોગ્યતા મેળવે. આવા બાળકો જેઓ ડેવળવણીની ઇચ્છા રાખતા હોય, તેઓને જીવન વેડફી દેતા અટકાવવું જોઈએ. માધ્યમિક શાળામાં નાપાસ થયેલાની ટકાવારી ઉચ્ચ કરો, પરંતુ ને વિદ્યાર્થી દાખલ થવાને યોગ્ય હોય તેને યા માટે સજા થવી જોઈએ તે અનુતીર્ણ થાય તે તેવું કમનથીય, ઊકરાની ખાવિ પ્રહણ ચક્રિત ઉપર કોષને પછુ-નાપ કરવા નેસવાનો શો હક્ક છે? આ-મળથી યા માટે બાળકને કચડવું!

આ અને દાખલ થવા માટેના ખીલ આખા પ્રકોની સમીક્ષા કરવા માટે જેઓ પ્રાતની ડેવળવણીની બાબતમાં બજાકાર હોય તેવા સાથે મળી તાત્કાલિક પરિવદ બોલાવવી જરૂરી છે. એની ચરખાત ઇન્ડિયન એન્યુએશન કમીટી અને નાટાલ ઇન્ડિયન ટીચર્સ સોસાયટી તરફથી થવી જોઈએ.

“ઇન્ડિયન ઓપિનિયન”

ગુકવાર તા. ૨૬ ફેબ્રુવારી, ૧૯૬૦.

મરહુમ સોરાબજી રૂસ્તમજી

શ્રી મવારે શ્રીમાન સોરાબજી રૂસ્તમજી શોકજનક મૃત્યુ સ્વાથી, સાઉથ આફ્રિકાના હિંદી કોમના જીવનનો એક યુગ ખતમ થવા આવ્યો છે, અને જનસમુહના આબાદી માટે જીવેલા જીવનનો અંત આવ્યો છે. શ્રી સોરાબજી આ દેશના ખીલ રાજદારી નેતાઓ ને ઘણા વર્ષો સુધી જીવે છે તેમની સરખામણીમાં વૃદ્ધ ન હતા, પરંતુ નાહુરસ્ત તબીયતે એમને છેલ્લે છેલ્લે તાલી નાખ્યા હતા. તેઓ આપણી વચ્ચેથી ચાલ્યા ગયા છે, પરંતુ હિંદી-મજા માટેના તેમના કાર્યો લોકો સહા યાદ કરશે. દક્ષિણ આફ્રિકાના રાજકારણમાં તેમના કાળા વિષે વાત કરતાં એ. આઈ. કાઝીને સ્મરણમાં લાંબા વિના રહી શકાય એમ નથી. આ બંને પુરૂષો શરૂઆતમાં હિંદી કોમને માટે સાથે જ કાર્ય કરી રહ્યા હતા, પરંતુ બંનેનું વ્યક્તિત્વ એટલું તેજસ્વી હતું કે આખરે ભંગાણુ પડ્યું અને બંને પોત પોતાની રીતે હિંદી જનસમાજની સેવા કરવા લાગ્યા અને પોત પોતાના કાર્યોને વકાદાર રહી તેમની વકતૃત્વ અને સમજૂતીથી દરેક કોમકાને ઉઠેલ લાવતા. રાજકારણની બાબતમાં બંને વચ્ચે ખાસ કંઈ તફાવત ન હતો. તેમના વ્યક્તિત્વનું તેજ એટલું હતું કે બંનેને જીવા રહેવું પડ્યું. બંનેથી એક ખીલ ના છાયામાં કાચ કરવું સુરહેલ હતું.

શ્રીમાન સોરાબજીએ હિંદી કોમ માટે બહુ જ મોટી સેવા કરી છે આ માટે તેમની સામે તેમના પિતાનો નમુનેદાર હાખલો હતો, જેઓ પૂ મહારમા ગાંધીજીની સાથે દાસનાલમાં અસહકારની લડતમાં ભાગ લઈ ઘણું સહન કરી ચુક્યા હતા. ઘણા એમની દક્ષિણ આફ્રિકાની સેવા અંગે સમત નહિ થયે, પરંતુ કોઈ ના નહિ પાડી શકે કે એમણે ઘણું જ કર્યું છે ૧૯૪૦ના વચ્ચગાળા માં કોમના જીવાન રાજદારી પુરૂષોએ અગ્નિની જેમ ‘પ્રુદા રખે-વાળ’ને બાંધીને ફ્રેંકી ‘સુલેહ નહિ’ની નીતિની નાહરરાત કરી અને ૧૯૪૬ના કાયદા બગની ચળવળ પછી રાજકારણની ભૂમિકા ઉપરથી અદ્રશ્ય થઈ ગયા શ્રીમાન સોરાબજીએ આ ૧૯૪૬ની ચળવળમાં પોતાની ભૂમિકા બજાવી, જનસમુહના નજર સમક્ષથી ખીલ કાર્યો કરવા અદ્રશ્ય થઈ ગયા આપણી કોમની એ એક નખખાઈ છે કે એકે એવો ઇતિહાસકાર યા છાપખાનુ નથી જે આપણી કોમની સેવા કરી ચુકેલા પ્રસિદ્ધ માનવીઓ વિષે કંઈ લખી શકે. રૂસ્તમજી-કુદુબ, જે કોમને રોકી શ્રીમાન સોરાબજી રૂસ્તમજીનો જીવન વૃત્તાત જે બહાર પાડે તે કોમની મોટી સેવા કરેલી ગણાયે શ્રીમાન સોરાબજી રૂસ્તમજીનો જીવનવૃત્તાત દક્ષિણ આફ્રિકાના હિંદી કોમની સાથે સહજાયેલો યા સહી સુધીનો પ્રતિનિધિત્વ ધરાવતો જીવનવૃત્તાત છે.

મરહુમ સોરાબજી રૂસ્તમજી દક્ષિણ આફ્રિકાના ગાંધી-કુદુબ સાથે ખાસ સંપર્કમાં હતા. તેમણે જીવાન વયે પુ. મહારમા ગાંધીજી સાથે આ દેશમાં શરૂ થયેલી ચળવળમાં અગત્યનો ભાગ ભજવ્યો હતો. તેઓ હમેશા ‘ઇન્ડિયન ઓપિનિયન’ અને ફ્રીનીકસ વસાહત સાથે ગાંધી સંબંધ રાખતા. તેઓએ સ્વગંરથ મણીલાલ ગાંધીને તેમણી છેલ્લી ખીમારીમાં જે સેવા કરી હતી, તે અંગે ફ્રીનીકસની અંદર બૂલીએ એમ નથી. તેઓ કુદુબ સાથે જીવનન મિત્રની જેમ ઉભા રહ્યા. તેઓએ ઘણું કર્યું, એ અમને યાદ છે અને તે માટે અમે ઝળી છીએ. તેમના કુદુબને ચોકના સમયે અમે અમારી અને હિંદી કોમની દીલસોજી પાઠવીએ છીએ.

તાત્કાલિક પરિષદ બોલાવો

આ અઠવાડિયે અમારા ખાસ ખબરપત્રી ‘હાઇ-સ્કુલમાં પ્રવેશ’ એ વિષય ઉપર લેખ આપશે. જે અમોરા ખબરપત્રીએ દર્શાવેલા નિયમનગો ઉપર ઇન્ડિયન કમીટી અને નાટાલ ઇન્ડિયન ટીચર્સ’ સોસાયટી જે વિચાર કરી એક ખતખત તઈચાર કરી આ પ્રાંતના હોંદી ડેળવણીના ઉચ્ચ અધિકારીઓ ઉપર મોકલી આવે તેો સાર. અમે બધા મોટી મેદની વાળી સમાની માગણી કરતાં નથી, પરંતુ થોડાક માણસો જે ડેળવણી વિષે બાહુતા હોય તેઓ એક યોજાયેલ સભા બોલાવી ચર્ચા કરે તેો સાર. ઇન્ડિયન એજ્યુકેશન કમીટીને પ્રોવીનશીયલ એકએકયુટીવ કમીટી સાથે સારો સંબંધ હોવાથી તેઓ તે ખરડો તેમણી મારફતે પ્રાંત ઉપર મોકલી શકશે.

આ માટે વખત એ સુખ્ય પ્રશ્ન છે; જે આ પ્રશ્ન ઉપર વધુ વખત શુભાવવામાં આવે તેો સભા યાય કે કેમ એ એક પ્રશ્ન જ રહેશે!

દક્ષિણ આફ્રિકાના હિંદીઓ સામે રહેલી પસંદગી

વેદ પુવલોગમ.

મી. મેકલીઘનના વકતૃત્વ પછી, જીની કહેણીને નવો અર્થ અને આપસન મળ્યું છે. વડા પ્રધાને કહ્યું, “આફ્રિકા ખંડમાંથી ભયુતિનો પવન વાય છે. કોઈ તેને અટકાવી શો એમ નથી.” તર્કશાબ્ધી કહીએ તેો જેઓ જરા નમતું આપીને સંભેમ અનુસાર વર્તે તેઓ આ નવા આફ્રિકા મા રહી શકશે. જેઓ આગળથી સામે ઉભા રહેશે તેઓ આ ભયુતિના પવનથી નથી જશે અથવા તેો પવન વટોળ થતા ખેદાન મેદાન થઈ જશે.

જેવળ જોરાઓ માટે આ ચેતવણી નથી! આખા પુવ’ અને દક્ષિણ આફ્રિકામાં ૬૦૦,૦૦૦ હિંદીઓ છે; તેઓએ સમજીને આફ્રિકા માટે આફ્રિકાનો સાથે કાર્ય કરવું જોઈએ યા તેો ચાલ્યા જવું જોઈએ. એ વાત સ્પષ્ટ છે.

ફ્રીવાથી જેવો ખબર મળા છે કે હવે ત્યાંના જોશિયનો સમન્ધા છે કે પોતાનું હિત જોરાઓની પુછડીએ વળગી રહેવાથી થવાતું નથી મી. ખેવાપાની માગણી કે ‘એક વ્યક્તિ માટે એક જ મત’ એ સિદ્ધાંત જેવું બની મ્યું છે. ફેરરયનના એથીયનો જે પુવ’ આફ્રિકા ના જનસમુહ જેવા જ છે, તેઓ તુરત જ ભૂતકાળની જેમ સમજીને પોતાની નીતિ બદલશે જેવી આશા છે

દક્ષિણ આફ્રિકાની પરિસ્થિતિ કંઈક જીવી છે. આફ્રિકન ઉમતિ સામે અહીંના હિંદીઓ કદી ઉભા રહ્યા નથી. કદાચ એક કારણ એ પશુ હોય કે તેઓ તેમના કાળા-આફ્ર-બંધોની જેમ ક્યારાયેલા છે, જેથી તેઓએ પ્રપાન કર્યું નહિ.

ખીજ દિશાએ હિંદીઓની આફ્રિકન જનતા વચ્ચે સારો સંબંધ બંધ નહિ

નીતિ ખ્યાનમાં લેતાં હિંદીઓ સંસ્કૃતિ વળા હોય, સ્વપને પશુ તેઓ જોરાઓ સાથે મળી નહિ જશે એ કહેવું અશક્ય બરેહું બાંધશે; પરંતુ જે હોય તે હિંદી વેપારીઓએ આફ્રિકનની સાથે સંબંધ રાખ્યો છે તે નાયુક્તર કરવું જોઈએ.

ઘણા જે સિનેમા થીયેટરો જે હિંદી માલીકીના છે, તેઓનું વલણ બહુલા આફ્રિકન તરફ તોણાઈ અને અહંકારી હતું. પરંતુ જ્યારે એ. જેન. સી વીમન્સ હીએ તેમને પડકારો ત્યારે તેઓ એ વાત ના કહ્યું કરી—અને નાહુજી કરતાં કરતાં એ ફ્રીવાહ તુરત જ દુર કરી હિંદી બોલન શૃદ્ધીએ પશુ આફ્રિકન નેતાઓની ટીકાથી સંબંધ દુર કર્યો. તેઓ હવે એટલું જ બંધ છે કે બોલન માટે આવનાર ખરાખર પહેરવેશ રાખીને આવે; એ તેો તેઓ હિંદીઓ પાસે પશુ મામણી કરે છે.

હિંદીઓ હવે વાત કરતાં મોટા પ્રમાણમાં ‘આફ્રિકન’ શબ્દ ‘નેટીવ’ની જગ્યાએ વાપરે છે. કોઈ કહ્યું પશુ ‘ફેરર’ શબ્દ વાપરે છે; પરંતુ તે બહુ જ નાના વર્ણમાં; અને તે પશુ ‘સંબંધ’ થી નહિ પશુ ઘણા વખતની ટેવથી વાપરે છે. કુશનલરો હોશિયાર વેપારી હોય, હવે આફ્રિકન વ્યક્તિત્વ સમન્ધા છે અને તેઓએ વેપારમાં પશુ ખાસ નીતિ અપભયાર કરી છે.

જ્યારે ૧૯૪૫ની કોંગ્રેસમાં નવા સુધારક વિચારના અનુની કાર્યકર્તાઓ, જેકામે ત્યારે હિંદી-આફ્રિકન વચ્ચે સુધારાનો પવન વાવા બાગેલો તે પછી બંને કોમોના નેતાઓ વચ્ચેનો સંબંધ સુધર્યો.

પરંતુ એ પછી પશુ ખરેખર બંને જનતા વચ્ચે સારો સંબંધ બંધ નહિ

વધો—૧૯૪૬ના ઠામી રમખાણ, જેમાં અવધે માગે દારાવેલા હાલે આફ્રિકનો, નેજાએ ચાર દિવસ સુધી કલમ ચલાવી, ઇન્જલતલુદી, બાબી, હુટ ચલાવી રહ્યાં કારણ કે તેઓ ઢોંઢી એ હતાં. આ રમખાણ પછી જ નરા સારા સંબંધ વધવા પામ્યો.

ન્યારે આ વધુ પુરું થયું, અને મહાની મજુતરી મધ, ત્યારે આફ્રિકન પ્રભુ આશ્ચર્યથી નેહ રહી અને તે પછી તેઓ ઢોંઢીએ સાથે ખોળખલા મેળવી રહેવા લાગ્યા, ઢોંઢીએને કંઈ જ ખબર નહિ પડી કે આટલી ઝનુની રીતે આફ્રિકનો કેમ હુમલો કરવા પામ્યા હતા. સમાજવાદીઓ, વહીલો, શાબ્દારી પુરુષો અને તત્વજ્ઞાનીઓ જે ઉપર તક કરતાં જ રહ્યા. પરંતુ જે પછી આફ્રિકન પ્રભુને સમજાય પડી કે તેઓ જે બુધ કરી છે—અને યકિત ઢીન મત વચરની લઘુમતીની સાથે મવામાં પાપ ક્યું છે.

ઉચ્ચ શાબ્દારી નેતાઓ વચ્ચે સમ જુતિ વધતી મધ, ત્યારે મરીખડી પ્રભુ એક ખીલની સાથે નવી દિષ્ટિએ નેવા લાગી

આને ઢોંઢીએ અને આફ્રિકનો વચ્ચેનો સંબંધ મનજુત છે કહેવુ બુલ બરેલું છે. પરંતુ એ સત્ય છે કે આઠ વર્ષો ઉપર ન્યારે આફ્રિકન મેદની ઢોંઢીએની પાલજ પા કરવા દેડતી હતી, ત્યારે આફ્રિકન નેશનલ ડામ્સે ઢોંઢી મજુરો માટે એક વજાટ હબોમના કારખાનાના માલિક સાથે ઝાંમ ઉપાડી. મજા ઢોંઢી મજુરોને નેડરીમેથી કાઢી મુકવામાં આગ્યાં હતાં. એ. એન. સી. એ તેમને કહ્યું કે “આ ઢિંઢી કામદારોને પુરત પાછા નેડરીએ રાખો, યા અમે તમારા માલને બહિષ્કાર કરાવીશું” પુરત જ કામદારોને નેડરી પાછી મળ્યા.

૧૯૪૬ પછી બરાબર ૧૧૩ વર્ષે મવા યુરવારે ડરખન સીડી ઢોલમા એક મોડી વિરોધ સભા સરકારની, હટાનેનારની ઢોંઢી માલ મિલકતની આડકતરી હુટ માટે વિરોધ દર્શાવવા મળી હતી એ સભામાં વિરોધ

દર્શાવનારા મોટે ભાગે આફ્રિકનો હતા. આ સોમવારથી મખ્ખરમ ડરખન અને એવીલમાંથી ઢોંઢીએને ખસેડવા માટેની ગ્રુપ જેરીયા મોડની સભા મેડી છે. સીડી ઢોલની મહાર પીઠેડીમ કરનારાઓમાં અમલ્યનો ફાળો એ. એન. સી. ચિક વાળા પડા પહેરીને આફ્રિકનોએ આપ્યો.

આ ૧૯૬૦ના વર્ષમાં આફ્રિકનો પોતાની નીતિથી પચુ મહાર બધ ઢોંઢીએના અધિકારનો બચાવ કરવા લાગ્યા છે.

આ તો ગોરી-સવોપરિ સત્તાથી કચડાયેલી એક પ્રભુની ખીલ કચડાયેલી પ્રભુ તરફની લામથી છે. એ શિવાય ખીન ગોરા એક ખીલ સાથે ખભે ખભા મીલાવી કામ કરે તોજ મહુ થશે જેવી સમજાયુ યકિત મળી તેથી પચુ ઢોલ! એજ પ્રમાણે આફ્રિકનોની ઉદારતાનું કારણુ પચુ કહી યકાય.

યુ આ નવા વાતા પવનથી ઢોંઢીએ રંમદેવના પીછાં હુખેડી અભિમાન ડોડી આ નવો વાનો અનુસરણુ કરશે? એ પ્રમાણે કરતાં યુ તેઓ પોતાની બાલિ સિદ્ધિ કરશે? અથવા તો રંમદેવને વળગી પોતાના નાક ઉપર થયેલા ફોલાને નેહ રહેતા, પોતાના ઉપર આદત વહોરી લાવશે?

પુસ્તકોની યાદી

—લોકસભામાં એક પ્રમના બવામમાં મ મલુમાપ શાહે નહેરે ક્યું હતું કે બેંમલોરમા યર થનારી ધરીયાળના કારખાનામાં ૨૨ વર્ષે પાચ લાખ જુવેલ વાળા ધડિમાલો તપધાર થશે. આ કારખાનામાં નવપાલ પચુ મહદ કરશે.

—નીજ પંચવર્ષીય યોજનાના ૨૬ તથા ખીલ પાસાઓની પુખ નિચારણા કર્મો પછી એવા સમાચાર મળે છે કે ભારત સરકારે ત્રીજી પંચવર્ષીય યોજના શ. ૧૦,૦૦૦ કરોડની રાખવાનું નકશી ક્યું છે. આ રકમ મોડી દેખાય છે, પરંતુ એ રકમદારા યોજનાના યુખ્પ અંગેને જ પહોચી વળશે.

રાષ્ટ્રીય આવકમાં પચુ ડ ટકાનેલ વધારો થશે.

—એમ જાળવા મળે છે કે વધુ અનાજ ઉતારવાની પ્રવૃત્તિને વેમ આપવા માટે ભારત સરકારે રાન્યો અને હુલ્લા-એને “કોમ્યુનિટી પ્રાઇઝ” આપવાનું નકશી ક્યું છે. મયે વર્ષે ગુજરાત વિભાગમાં સુરત હુલ્લાએ પંદર ટકા વધારે રવિપાક ઉતાર્યો હતો. તેથી શ. ૧૦,૦૦૦નું “કોમ્યુનિટી પ્રાઇઝ” સુરત હુલ્લાને ફાળે મયુ છે.

—સરદાર ખામામત સહકારી શીર્ષીમ મંડળ લીમીટેડ પારડોલીના કા અડી લાખના તમામ શેરા મરપાઇ મધ મયા છે અને સદરફ મંડળે ખરીદેલી ‘સરદાર પટેલ’ સ્ટીમર ટુંક મુલતવા યુરાપથી કારગો લખને નીકળનાર છે અને તે સ્ટીમર અહીં આબ્યા પછી સદરફ મંડળ મધ્ય પૂર્વના દેશોમાં અહીંથી ઢેળા, શાકબાજી, ફળફળાદી વિગેરે મોકલવાનું કામકામ યર કરી દેશે એવી માહિતી મળે છે.

—નેકવીસ મોરનાડ નેલે ૧૯૪૦મા લીએન ટ્રાટરકીની હત્યા કરી હતી; તે ઝેહારસોવેકયામાં રહેવા જશે એવુ સંભળાય છે. તે મેક્સિકો સીડીના ડેડ ખાનામાંથી ઝોમરટમાં હુટનાર છે. પ્રેમના પરાંમાં ૪૭ વર્ષના નેકવીસ મોરનાડ માટે એક મંજસો બંધાય છે.

નવા પુસ્તકોની યાદી
 સંસ્કારિતાને હાંધરે શી. ૩-૦
 કોઇ ગોરા કોઈ કાખા શી. ૭-૦
 આ જોશીસેથી મળશે.
 ‘Indian Opinion’
 P. Bag, Durban, Natal.

વિવિધ

ખરોનીમાં શીકાઇનરી
 ઝોઇલ અને નેચરલ ગેસ કમિશનની રચાપના કરવામાં આવી છે અને દેશ ના સિદ્ધિ માગોમા ખની જ તેલના સંશોધનનું કામ આમળ ધરી રહ્યું છે. આ માટે ૬૦ તેલના કુવા અંગેનું ડીકીમ કરવામાં આયુ છે. આસામ અને બિહારમાં શીકાઇનરી ખાધવાના પમલાં પચુ લેવાઇ રહ્યા છે. બિહાર મા ખરોનીમા રચિયાના સહકારથી શીકાઇનરી નાખવાના કારર થયા છે. તેલ ઉલોગ માટે જરૂરી વૈજ્ઞાનિકો અને ટેકનીશિયનો પચુ તપધાર કરવા પમલાં લેવાઇ રહ્યા છે

પ્લેટીનમનું સોનામાં રૂપાંતર
 અરે બરાપેલા આતરરાષ્ટ્રીય ખેતી પ્રદર્શનમાં ભારતીય વૈજ્ઞાનિકોએ પ્લેટીનમનું સોનામાં રૂપાંતર ક્યું હતું પ્લેટીનમના ટુકડા પર અણુચકિતને ટુકડાનું સુવર્ણમાં રૂપાંતર થયુ હતું. મુખધના અણુ વૈજ્ઞાનિકોએ આ પ્રયોગ કર્યો હતો તેમજ આ સિદ્ધિ વિષે નમ્રભાવે ખુલાસો કર્યો હતો કે આ કંઈ શોધ કે ચમત્કાર નથી. એ તો અમારા રાજ્યપરોબના સંશોધનનો એક ભાગ છે.

ધરમા કેમ અનાવી ટ માડવા લાવક સુકાબ. “મનને મોલ” રવ. કીશોર લાલ મચરખાળા કૃત સુદર જગા કામળ પર મે રંમમા હપાયુ છે. ભાવ ફકત થી. ૧-૦ પોરેજ ૩ પેની.
 ‘Indian Opinion’,
 P. Bag, Durban.

માસ્ટર બ્રધર્સ (મો.) લીમીટેડ
 નવ નવના નાયલન, રેશમી તેમજ સુતરાઇ કાપડ, ઝીએ બાળકો અને પુરુષો માટે જીતમ નવના ડુલન જર્સી, પુલોવર, કારડીગન-સ અને બચ્ચાઓ માટે—બુડીઝ, ખીબ્સ, બ્લેન્ડેડ્સ, શોલ્સ; નેપકીન્સ વિગેરે.
 ફરેક નવના માલ માટે તપાસ કરવા બલામજુ.
 ૩૩ વેસ્ટ સ્ટ્રીટ,
 બોહાનીસબર્ગ.
 ફોન : ૮૩૫-૬૭૮૬ — બોહાસ ૧૫૪૯.

વો. બો. ૫૩૦૦ — ટેલોફોન ૩૩-૫૬૨૦
 ટેલોગ્રાફ એડરેસ : “બમતકો”
બમત બ્રધર્સ (મો.) લી.
 ૧૪ કોર્ટ સ્ટ્રીટ,
 બોહાનીસબર્ગ.
 હોલસેલ અને રીટેઇલ મર્ચન્ટ અને ઇમ્પોર્ટર્સ
 ખાસ કરીને હમારે ત્યાં ઇન્ડિયન અને ઈંગ્લીશ માસરી, માથામાં નાંખવાના નાત નવના રેસી તેલો સ્ટેનલેસ સ્ટીલ, પીત્તળના અને એલ્યુમીનમના વાસણો-કાચ અને પ્લાસ્ટીકની બંધીઓ-કેરમબોર્ડ અને સ્ટાઇલર તથા ખીજ અનેક રેસી થીએ ધીકાયતુ આપથી મળશે.

અ ગ ર બ ર્તી
 હાલના હોલસેલ ભાવો
 બનુવારી ૧૯૬૦ના વહાણમાં આવેલા માલ
 શવની રાણી (૧૨ લાકડી) ૩-૬ ડરખ; સુમંધ રાણી કે તોલો ૪-૩, મુગધ રાણી ૧ તોલો ૮-૦, વહાણ નંબર ૪૪૪ ૩ તોલો ૮-૬; ચમેલી ૨ તોલો ૧૫-૦; વાસંતી (સાલ્સ) ૨ તોલો ૧૫-૦; વાસંતી (બાકસ) ૨ તોલો ૧૮-૦; મજુ સુલાબ પાવળી લાકડી ૩ તોલો (૨બ્ખામા ૪૦-૦); મજુ સુલાબ પાવળી લાકડી ૬ તોલો (૨બ્ખામા) ૮૦-૦; ગેટવે ઝોફ ઈન્ડીયા ૩ તોલો ૪૮-૦; ગેટવે રીફ ઇન્ડીયા ૬ તોલો ૬૧-૬.
 ડરખન માટે ઝોર્ડર સાથે કેશ એક ઉપર બેંક ઠમીશન અને પોસ્ટેલ મોકલો.
એ. કે. હુસેન એન્ડ સન્સ
 અમરખતી, સાડી નવા ફેસનના ધરેલુ અને ધરચુરણુ માલ વિ. આશાત કરનાર.
 ૧૧૬ કવીન સ્ટ્રીટ, ડરખન. બોહાસ ૨૧૬૮, ફોન ૨૭૩૪૮/૯.

પૂ. કસ્તુરબા પૂણ્ય તિથીની ઉજવણી

તા. ૨૨-૨-૬૦ નેહાનીસખર્મની ભારતીય ગુજરાતી મંડળને આશ્રમે શીખતી મણીબેન પટેલના પ્રમુખસ્થાને માધી હોલમાં સભા ઠરવા મા આવી હતી મન્ય ઉપર પુ બા તથા બાપુને ફોટો કુલથી ચણુમારી મુકવામાં આવ્યા હતા. ધુપ દીપથી વાતાવરણ પવિત્ર હતું પ્રાર્થનાથી સમાધી શરૂઆત કરવામાં આવી હતી. સ્વાર બાદ પ્રમુખબેને કસ્તુરબા વિશે કુંકે માહિતી આપતા જણાવ્યું હતું કે, આજથી બરાબર ૧૬ વર્ષ પહેલા પૂજ્ય કસ્તુરબા આમાખાન જેલમાં પુના મુકામે મરણ પામ્યા હતા. તેમના મરણે સમસ્ત દેશ દાલી ઉઠ્યું હતું તેમને જન્મ ધ સ. ૧૮૬૯ના જ્યેષ્ઠ માસમાં સુદામાપુરીમાં થયો હતો. જેમના પિતાનું નામ ગોઠળદાસ મહનજ અને માતાનું નામ નબુવરબા હતું કસ્તુરબા તેમના સૌથી મોટી પુત્રી હતા. તે જમાનામાં દાલના જેવી ડેળવણીનો પ્રચાર ન હતો અને એ સંજોગમાં કસ્તુરબા અક્ષર જ્ઞાન મેળવી શક્યા ન હતા તે વખતના સમાજ ના રીતરિવાજો પ્રુમજ કડક હતા. માધી કુટુંબ સાથે કસ્તુરબાના પિતાને સારી બાઇબથી હતી. માધીજીની બપુએ વાર થયેથી સમાઇજો નકામી નીવડી બંને કન્યાઓ પરપૂષા પહેલાં જ મૃત્યુ પામી હતી તેથી ગોઠળદાસે

વેતાની પુત્રી કસ્તુરબા સાથે માધીજી જેડે લગનનું પ્રુજાવ્યું. બંને પક્ષ રાજ થયા આમ તેર વર્ષની નાની ઉંમર મા એમના લગન થયા હતા

જનરલ રમટજીની સરકાર આ દેશ મા રાજ્ય કરતી હતી તે વખતે ખિરતી લગન કોટમાં થાય તેજ માન્ય રખાય એવો કાયદો થયો હતો. માધીજીએ આ કાયદો કસ્તુરબાને સમજાવ્યો. કસ્તુરબા ચાર બેનો સાથે કાયદાનો બંધ કરવા તૈયાર થયા તેમણે કાયદાનો બંધ કર્યો. આખરે ત્રણ માસની જેલ ભોગવી. જેલમાં શરીર પ્રુખ નખાઈ મૃત્યુ હતું. તે વખતના પાલીમેન્ટના પ્રમુખ મિ. મોહટીનોની બેન જેમને બેવા આપ્યા. કસ્તુરબાનું દાકર્પોબર શરીર જેઇ તેમણે તેમના બાઇને સાથે દલીલ કરી જેમના બાઇએ દોડી લગનનો પ્રમ પાલીમેન્ટમાં મુક્યો. રમટસ સરકારે નમરું આપ્યું. આમ જાનો વિભ્ય થયો. કસ્તુરબાનું જીવન આપણને શીખવે છે કે જાને તમે ચોક્કું થવું અક્ષર જ્ઞાન લીધું હોય તેથી કાંઈ એવું નથી કે તમે સેવા કરવાને કાયક નથી. સેવા કરવી, ખીલના માટે કાંઈ કરી છુટવું એજ સાચું જીવન- છે. માધી મોજમજા અને વિલાસી જીવન તો સૌ કાંઈ જીવી શકે છે

આપણે જેવા મહાન આત્માને યાદ કરવા, જેમના જીવનમાંથી કાંઈક શીખવા આને બેમા થયા છીએ તેમાંથી કાંઈક પ્રલજી કરશું તો આપણું જીવન સાર્થક થશે

સ્વારબાદ શીખતી જુઓને તથા શ્રી કાંતીભાઇ મહેતાએ, કુમારી નિમળાબેન તથા વાસતીબેને સુંદર બબ્લો ત્રાપા હતાં ખીજ બેનોમા લક્ષ્મીબેન, દમયંતી બેન, જ્યોત્સનાબેન, શ્રી બીખાભાઈ

શારદર, ઝીણાભાઈ પારેખ, મણુબા બેન, બાનુબેન તથા મણુબાઈ પટેલ વિગેરે બાધજી કમી હતાં

આ સભામાં ડરખનથી આવેલા શીખતી સુશીલાબેન માધી હાબરે હતાં અને તેઓએ પુ ખાના અંમતે અનુ બવો બેનોને કલા 'હતાં.

મંત્રીણી શીખતી લીલાબેન દેશાઇએ આભાર માની રામધુન પછી સભા વિસર્જન કરવામાં આવી હતી.

ગ્રામ સ્વરાજની પહેલી ઈટ

દેશમાં આજે અનેક પ્રવૃત્તિઓનો લમલમમાટ આલેખી રહ્યો છે. પરંતુ દેશને 'સર્વોદય'ની તરફ અમ્લસર કરી રહેલા આજે જે કોઇ હોય તો તે નિઃશંક વિનોબાજી જ છે. સરકાર વણી ઘણી ચોજાવ્યુ યો કરે છે. અને તેણે તે કરવી જોઇએ. પરંતુ દેશના ખરા પ્રમી ને તો ગ્રામ સ્વરાજજી આંદોલન જ સ્પર્શ કરે છે.

વિનોબાનો વિચાર જુદાનથી શરૂ થઇને હવે ગ્રામજ્ઞાન અને ડેઠ ગ્રામ સ્વરાજ્ય સુધી આવી પહોંચ્યો છે. ગ્રામ સ્વરાજ્યનો આ વિચાર એ દિશામાં પ્રયોગો અને વિધવિધ કાર્યો માગી લેનારો છે એ કાંઈ એકાગ્રી ચીજ નથી સ્વરાજ્ય પહેલાંના ગ્રામ સેવકમાં અને આ જમાનાના ગ્રામસેવક માં આજ જમીનનું અંતર છે. કારણ સ્વરાજ્ય લેવાનું કામ કંઈક સહેલું મધુાય, સ્વરાજ્ય રચવાનું કામ પ્રમાથ મા કઠણ છે આને જે ગ્રામસેવકો પોતપોતાના વિષયમાં જડી તાલીમ મેળવે નહિ, સર્વોદય વિચારને ઠીક સમજ ન લે તો પારી જેવા કરી જ ન શકે બહિત હોય અને કુશળતા ન હોય તો કામ તો ચાલે, પણ ઘણો લાભો વખત વહી જાય વધી પહેલાં માધીજીએ અમારા જમાનામાં રેડીયા ની વાત કરી. આજના રેડિયોની સરખામણીમાં તો તે વખતનો રેડિયો તોય જેવો હતો. રેડીયોની ત્રાક અને જેમ નાચકુદ કરતી. તો પણ અમારા હૃદયની અંદર જેક પ્રકારની બહિત હતી, તેથી અમે મગે જેમ કંઈતાં શીખ્યા છુટવું મધું અને અમે સંધિતાં ગયા. આમ વીસ સાલ અર્થેને જે કંઈવાનું અમે શીખ્યા એ આને નાનો હોઠરો રમતમાં ચાર-૭ માસમાં શીખી પાડે છે. અમને જેવી તાલીમ ન મળી તો સમય અને શક્તિ નો ડેડો જ બ્રાક થયો

જેકારી-નિવારણ, શિક્ષણ, આરોગ્ય, રસ્તા-આમ પારવિનાના કામો કરવા ના છે.

જે યુવાનો ગ્રામ સ્વરાજ્ય જીવું કરવાના મહાવજમા ભાગ લેવા માંગતા હોય, જેમણે તેના મહત્વના કાર્યક્રમે પેકીતી પામ સાત બાબતોમાંથી પોતા ના સ્વભાવને અનુકુળ જેકાદ ચીજ પકડી લઈ જેના ઉપાયમાં જવુ જોઇએ. જેવું યજ્ઞ જાણી લેવું જોઇએ આ પાંચસાત બાબતમાં મહાકર્મું ધણું મોટું રમાય છે. એ કામ જે જરૂરી વૈજ્ઞાનિક સમજ અને પૂરી બહિત સાથે ઉપાડીશું તો સ્વરાજ્ય રચવાનું બાર મોટું કામ થશે, જે કરોડો રૂપિયા ખર્ચવા છતાં, આલેશાન મહા- વિલાસો બોલવા છતાં પણ થઇ શકે તેમ નથી.

વિનોબા દેશમાં, જન્મતમાં જેક મોટું કામ ચલાવી રહ્યા છે. તેમાં પોત પોતાને રથાને રહીને હાથો આપવો એ આપણી સૌથી પવિત્ર દરજ્જા છે. આ વિલાસ્ય પોતાનો અર્પ હાથો તેમાં આપી રહ્યું છે. એ જોઇ મને આનંદ થાય છે.

—જીગતરામ દવે

અતિથિ બનતા શીખીએ

અતિથિ સરકારની વાતો આપણે ઘણી સાંભળી છે. "અતિથિ દેવો બન" કહી અતિથિનું ખુબ માન આપણે કર્યું છે પણ મને લાગે છે કે હવે "અતિથિ બનતા શીખો"ને પ્રચાર કરવાનો યુગ આવ્યો છે.

પણા લોકો ખીલને લાંબી આંચે છે. પછી લાંબી રસોઇની અને તેપની રહેણી કરણીની અને ખીલ બ્યવહારની ચર્ચા અને નાસેથી કરતા હોય છે. છતાં જ્યારે ફરી આવવાનું થાય છે ત્યારે લાજ ઉતરે છે અને ત્યાજ ધામો નાખે છે

કેટલાક લોકો પોતાના ઘર જેવી મધી સમવડો યજમાન પાસે મળે જેવી આઠા રાખતા હોય છે. પછી વાત વાતમાં અમારા ખીજબને તો નારતામાં મરમ મરમ પુરી અને ચીખ્સ જોઇએ. અમારે ત્યાં જમવામાં બપુક જોઇએ અને તપુક જોઇએ જ

ખીલ વળા "અરે પુઠે ન વાત અમારા યજમાન તો બારે કંજીક.

ચોખા સાવ ખરાબ હતાં. થી પણ કાંઈ કપાકપી કચરો ઉપાડી લાખ્યા લાગે છે. અમને તો બધું ચોખ્ખુ અને સારું જ મને. વિગેરે વાતો કરે.

વળા ખીલ જેક બાઇ અને તેમના પત્ની હમેશા ડરખનની મુલાકાતે આવતાં હોય અને વાતો જોતી ચાલ. "અમારે તો રાજ નારો તાબેજ જોઇએ. યાક તાજ વધારેલા જોઇએ. જમ્યા પછી કલાક આરામ લેવોજ જોઇએ નહી તો અમારી તખીયત બમરી જાય. અરે બાઇ તમે ડરખન વાજાઓ તો ખીલને જમાડી જમાડી હેરાન કરો છો. જાણે અરે જુખમરા માંથી આવતાં હોઇએ.

આ જોતા આપણે અતિથિ બનતા શીખવાની જરૂર નથી જણાતી શું યજમાનને આપણે એકામાં એકા તકલીફ આપનાર બનીએ એ જોવુ શું આપણી દરજ્જા નથી? આપણે ત્યાં યજમાન આવે છે ત્યારે આપણે કેવી તકલીફ વેડીએ છીએ? પછી આપણે શા માટે ખીલને તકલીફ આપીએ?

સાબાર ક્વેટીકાર :

ખીપુત જમનભાઇ યુસાલભાઇ મીઝી ડરખન પોતાની પુત્રી મિ બેન કુસમ બેનના યુજમલગનની ખુશલીમાં ૩-૩-૬૦.

લેટ

જેક બેન	જે'બમ'	૫-૦
પરજીભાઈ રતનજી	"	૧૦-૦
કુમારી હસમુખ બેન	દેવમંડ	૫-૦
ગાંધીબેન લક્ષુભાઈના પુત્રવાલે	રૂડીપોટ'	૧-૧-૦

ગુલામી યુગનું આફ્રિકા

લેખક: શ્રીચુત પ્રાણશંકર જોશી

(ગાંધીકથી માણુ)

આર વર્ષ પછી ઠોઠા બોહાએ પામો અસત્ય બળવો કર્યો. તેમની જોડે "રેન્ડુ" અને "આપકો" નામે બોહા ભળ્યા. અંગ્રેજોને ઇંગ્લાંડથી લશ્કર મોકલાવવું પડ્યું. ઠોઠાએ હતાશ થયા અને ચોતાની ધાર્મિક માન્યતા અનુસાર પિતૃભોક્ષમાં રહેતા ચોતાના ચોહાઓની સહાય માગવા લાગ્યા. ૧૮૫૨ના માર્ચમાં નોન્કવાગી નામે સોળ વર્ષની એક કન્યાને નદીએ પાણી ભરવા જતાં એક "દર્શન" થયું. પિતૃભોક્ષ નોન્કવાગીને આકાશ-વાણી સાંભળાવી કે "તમારો નાશ થતો અટકાવવા અમે સરદારે પૃથ્વી પર આવીશું, બ્રિટીશ આક્રમણકારોને સમુદ્ર મા ફેંકી દઈશું અને ઠોઠાઓને સ્વતંત્ર કરીશું" તેમણે અવિશ્વાસથી કહી કે "૧૮૫૭ની ૨૭મી ફેબ્રુઆરીએ જાપાનને જંગલમાંથી કાઢી દેડકા, ઉદર અને કાઠી બની જશે" સૂર્ય પશ્ચિમમાં ઉતરશે અને અખાલને પૂર્વ દિશાએ ઉતરશે આ માટે ઠોઠાઓએ ચોતાના બધાં ઠોર કાપી નાખીને તેવું નેત્ર પિતૃદેવોને ધરતુ પડશે" અવિશ્વાસ વાણીવાળો દિવસ આવી પહોંચ્યો પછી

આમાંથી પ્રમાણે કથન બન્યું નહિ. ઠોઠાઓએ ઠોર મારી નાખ્યાં હતાં તે તે હમેશને માટે અર્ધા. અધુરામાં પૂર્વ વળી દુકાળ પડ્યો. ઠોઠાઓની ત્રીજા જામની વસ્તી બૂખમરામાં નાશ પામી તેઓ ફરજીયાત થયા-બ્રિટીશ શસ્ત્રબળે નહિ પણ ચોતાના અગાન-પૂર્ણ આચારવાદે.

દક્ષિણ આફ્રિકાના ગ્રુહુ નામે લોહો જે નાટાલમાં અંગ્રેજો અને ડચ સાથે કંઈક વધુ શાશ્વત્વ અને સૌખ્ય દાખવ્યાં તેમની નીતિ "શંક" પ્રતિ શાક્ય" જેવી હતી. તેમની દેશવાજે કાળી પ્રજાની સંસ્કૃતિને અને જે પ્રજાના સંમહનનો પુરાવો આપ્યો. ચાકા નામે જાણીતા ગ્રુહુ લડવૈયાએ બાર વર્ષમાં પચાસ હજાર ચિરતખંડ સૈનિકો તથા માર્યાં જે વીર પુરુષે પાડોશના ધણા પ્રદેશો જીત્યા અને અનેક કાળી પ્રજાઓને હાર આપી માત્ર મોઝામ્બીકમાંથી તેના લશ્કરને પાછું ફરવું પડ્યું રાષ્ટ્ર ભરાયેલા ચાકાએ સૈનિકો ની એક હજાર સૈનિકોની કતલ કરવા

નો મદદગાર થઈ ગયા! આ સૈનિકો માં એક તેના જન્મી ભાઈ ડીન્માનની પત્ની પણ હતી. કતલના દિવસની આજથી સાંજે ડીન્માને ચાકાનું પુન કથનું.

૧૮૨૬માં અંગ્રેજોના શાસનથી કંટાળીને ડચ હજાર ડચ કુટુંબો "કેપ ઓફ ગુડ હોપ"માંથી નિર્જન વસ્તી ભવા ઉપડ્યાં. સા તેમને મટામિલી અને ગ્રુહુ લોહો જોડે અયકામજો થઈ. પીટર રીટીક નામના ડચે નાટાલમાં વસવા માટે ડીન્માન પાસે પરવાનગી માગી. પણ ડીન્માને કપટ રચ્યું. તેણે આવી સંમતિ આપવાનો રોજ કરીને પીટર રીટીકને અને તેના સાથી જોને "કાલ" નામે ચોતાના વસવાટ-અઠમાં નોતપા, તેમનો સત્કાર કર્યો તે છેવટે ગ્રુહુ લોહોનું યુદ્ધ-રુલ્ય જોડેને જવાનો તેમને આમંત્ર કર્યો. એ જગા ખે હજાર ગ્રુહુ લોહોએ પીટર અને તેની રાણી પર તુટી પડ્યા! રીટીક અને તેના સીતોર સાથીઓ આમ માર્યાં મયા.

૫મી ડીન્માને ડચ હાવણીઓ કબજે કરવાના ઇરાદાથી વીન ખાતેની ડચ હાવણી પર હલ્લો કર્યો ૬૦૦ ગોરા જો મયા. ૫મી નો ગ્રુહુ અને ડચ વચ્ચે ધણી ચે અપાજપી થઈ છેવટે ૧૮૭૮ના ડીસેમ્બરમાં પ્રિટોરીયસે ડીન્માનને સખત હાર આપી. તેનો દરબારમદ ડચોના હાથમાં આજ્યો. ડીન્માન સ્વાઝીલેન્ડ નાસી ગયો. જે વર્ષ પછી ઠોઠ સ્વાઝીએ અંત કલહ ને કારણે તેવું જન કથનું. ૧૮૭૩માં ગ્રુહુ સરદાર લેન્કાલિલેલેએ અંગ્રેજ શાસન સામે બળવો જમાવ્યો. ધણુ તે નિષ્ફળ ગયો, પકડાઈ ગયો અને દેશપાર થયો.

આમ જતાં વીસમી સદીના પ્રારંભ માં દક્ષિણ આફ્રિકામાં ગોઈ શાસન સુદંઠ થઈ ગયું હતું. કાળી પ્રજાને યુદ્ધકાળોના વારસો બૂખમરમાં ચાલ્યો ગયો હતો. જે પ્રજા હવે ખેતી, મજુરી કે નોકરીમાં દાખલ થઈ અર્ધ હતી.

દક્ષિણ આફ્રિકાની સરખામણીમાં પૂર્વ આફ્રિકામાં પ્રમાણમાં ધણી જોહી અયકામજો થઈ હતી. જે કે ટાંબાનિકા પર પ્રભુત્વ જમાવવા જતાં જર્મનોને જોડેમત ઉઠાવવી પડી હતી. ૧૮૮૪ માં ડો. કોર્બ પીટર્સના પ્રવાસથી જર્મન પૂર્વ આફ્રિકા રચવાનું કારે દેશી સરદાર કવાવાએ જર્મન વાવટા હેઠળ આવવાની ચોકખી ના પાડતાં યુદ્ધ થયું હતું. પકડાઈ જવાનો પ્રસંગ આવતાં કવાવા ચોતાની જ ગોળાથી મૃત્યુને ભેટ્યો. તેના મૃત દેહમાંથી તેની ખોપરી જુદી પાડીને વિજયપરમિતિ તરીકે જર્મનોએ જર્મની મોકલી. ૫મી વીસ વર્ષે એન્ગોની પ્રજાએ બળવો જમાવ્યો અને દક્ષિણ આફ્રિકા મા ઠોઠા અને ગ્રુહુ લોહોએ અને પાચેક વર્ષ પહેલા ટેનીયામાં ક્રિકિયુ લોહોએ કલેલ "માઠ માઠ" બંડને પાદ દેવડાવે એવુ યુદ્ધ આદ્યું. એન્ગોની લોહોએ ઉઠાવેલ બંડને ઇતિહાસ "માઠ માઠ" બળવા તરીકે વર્ણવે છે. આ બળવો જર્મનોએ એન્ગોનીઓના ખેતીના પાઠોમાં આગ લગાડીને અને તેમના ગામડાઓને બૂખે મારીને થમાવ્યો. એક લાખ વીસ હજાર એન્ગોનીઓ પાણી અને રાટી માટે ટળવળતા ટળવળતા મૃત્યુ પામ્યા! સ્વાતંત્ર્ય કાળેની લડતમાં આ એક "મહાઅસિદાન" હતું. —સંપૂર્ણ.

શુભ પ્રસંગો માટે ભેટ!

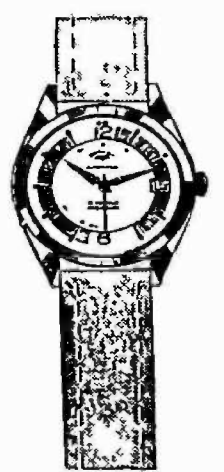
સૌજન્ય અને પુરુષો માટે

ઘડિયાળ!

૧૭, ૨૧ અને ૨૫ જુલાનાં ઓટોમેટીક કેલેન્ડર.

- રોમર
- રોટરી
- લેન્કા
- રૂસર

વિગેરે દરેક જાતનાં ઘડિયાળ.

ઉપરાંત પુરુષોનાં શર્ટ સુટ, પાયજામા વિ. તેમજ બાળકોનાં કપડાં.

હોલસેલ ભાવે મળશે

બોક્સ ૫૬૮૮, ફોન : ૮૩૫-૨૬૦૧.

વલ્લભભાઈ બી. પટેલની કું.

૪૪, મારકેટ સ્ટ્રીટ, જોહાનીસબર્ગ.

તેઓ ચોતાની પ્રાર્થનાની જગ્યા સુમાવશે

જોહાનીસબર્ગ:

જોહાનીસબર્ગની અંદર ગ્રુપ જેરીયા ના કાવડાથી કલડ પ્રજા સાત માંથી પચિ એન્સીકન દેવળો ગુમાવશે એ દેવળો એવી જગ્યાએ છે—જ્યાંથી કલડ પ્રજાને હલ્લુ પડશે.

કવળ ન્યુકલેર અને ટોરોનેચનવીલમાં આવેલા દેવળો સહિસલામત રહેશે એવો અંદાજ કાઢવામાં આવ્યો છે કે ૧,૬૫૮ કલડ કુટુંબો જે સેન્ટ એલ્બનસ સમુદાના છે, તેમાંથી ૮૦ ટકાને ણીજ જગ્યાએ રહેવા જવું પડશે.

આથી તેઓએ કાળો ઉધારવાવું થઈ ક્યું છે, કે જેથી જગ્યાએ રહેવાનો સમય આવે સારે તેઓ નવા દેવળો અંધારી થશે.

સર પ્રધાનમંત્રીશ્રી ડૉક્ટરલાલભાઈ શાસ્ત્રી

જીવન ઝરમર

(અમારું અંગ્રેજી માધ્યમ)

જીવન ઝરમર કમિટી તરીકે જાણીતી થયેલી સર વિલિયમ જેકવર્થના પ્રમુખ પદથી નીચેની રેલવે કંપનીમાં સર પ્રધાનમંત્રીશ્રી ૧૯૨૦માં નિમાયા. આ કંપનીમાં સર હેનરીપટ, સર આર્થર ઝેન્ડરસન વગેરે યુરોપિયનો તેમજ શ્રી મીનિવાલ યાન્કી અને સર રાન્ડેન્ડ મુકરજી જેવા હોદ્દાઓ, આ સૌ સાથે તેમજે પ્રમુખ જેકવર્થની કામ કર્યું.

આ કંપનીમાં નિમાયા ત્યારે પ્રધાનમંત્રીશ્રી મુખ્યના શેરીફ હતા અને કાપડા પ્રમાણે મુખ્ય ડેપુટી તેમજે મવનરની પરવાનગી લેવાની હતી. સમિતિની પહેલી મીટિંગ કલકત્તા માં ભરાવાની હતી અને જેક રેપેશીયલ ટ્રેનમાં સભ્યો ત્યાં જવાના હતા. આ મુસાફરીને કારણે ઘણી આગેવાન વ્યક્તિ ના નીકટના સંપર્કમાં પ્રધાનમંત્રીશ્રી આવી શક્યા. ખાસ કરીને જાણીતા હોદ્દા વેપારી શ્રી. જી. ડી. ખીરલા, સર પદ્મવત સીંધાનીઆ, પિતા લાલા કમલાપત વગેરે લાલા કમલાપતને ટાટા ઇન્ડસ્ટ્રીયલ જેક સાથે વ્યાપારી સંબંધ હતા અને પ્રધાનમંત્રીશ્રી જેક સાથે આ ડિરેક્ટર હતા. આ મુલાકાતોમાંથી સીંધાનીઆ જેક સાથેનો તેમને સંબંધ ઘાટ પડ્યો.

જેકવર્થ કમિટી ખાસ કરીને રેલવે મેનેજમેન્ટ, રેલવે અંગેના પ્રશ્નો અને તેના અર્થકરણની તપાસ માટે નિમાઈ હતી. ઇસ્ટ ઇન્ડીયા રેલવે કંપનીની મુદત ૧૯૧૯માં પુરી થતી હતી. પ્રભુ મત તે વેળા આવી કંપનીઓના વિરોધ માં ડેળવાતો હતો હતો અને રેલવેનું રાષ્ટ્રીયકરણ કરવાની માનણી થતી હતી. યજ્ઞાતથી જ કમિટી જે વિભાગ માં વહેંચાઈ ગઈ હતી. કંપનીના ચિત્તચિત્તકે અને સ્ટેટ મેનેજમેન્ટ સાથે આની ઉલટ તપાસ થઈ અને આ આતરિક અધ્યાને પરિણામે ઇન્ડીયન યુકિટ મળી

કંપનીમાં પ્રધાનમંત્રીશ્રીને મુખ્યથી લેજરસેટીવ એસેમ્બલીના પ્રમુખનો તાર મળ્યો. યુકિટ એક ડેનેટ એસેમ્બલી ને રાજના પ્રતિનિધ તરીકે સંબોધવા ના હતા. અહીં પણ પ્રધાનમંત્રીશ્રી એકલા જ હોદ્દા સભ્ય તરીકે હાજર હતા કેમકે સર રાન્ડેન્ડ, સર માલ્કેજી અને શ્રી યાન્કી જેવા જ કાષ્ટ અંત કામના રોકાણમાં હતા. બધા પ્રમુખ નો તાર પ્રધાનમંત્રીશ્રીએ જેકવર્થને ખતાવ્યો, તેમજે વરત જ જરાગી સંમતિ આપી પરંતુ આવી વરત પર ફેરવિચારણા કરતા, પોતે એકલા જ હોદ્દા સભ્ય હાજર હોઈ પ્રધાનમંત્રીશ્રીને જવાનું ઉચિત લાગ્યું નહી તેમજે એસેમ્બલીના નારાયણ અંદાવરકર પર તાર કર્યો કે પોતે હાજર રહી શકશે નહીં અને જરૂર જણાય રાજના મુખ્ય આપવાની પણ તપાસી ખતાવી. પોતે આ કાર્ય ખાદ કંપનીથી ઇન્ડિયન જવા ના છે તે પણ જણાવ્યું તાર મુકનાર સેક્રેટરી ત્યાં મળ્યો વિવેકચુડવાળો હતો તેજે કહ્યું, "કાષ્ટ પણ કેમ વર્તવું તે તમે ધણી જ સારી રીતે જાણો છો" અને વખત જતા આ આ બેલ સાચા ખાલમ પડે છે

મુખ્યના વારંવાર અરજી તાર આવવા છતાં પ્રધાનમંત્રીશ્રી મયા નહીં અને રેલવે મેડની મીટિંગમાં હાજર રહ્યા કંપનીમાં મહામહાબાદના રાજ નો તેમને મળ્યો જ. સારો ટેકો હતો. રાજ સાથેની ઇન્ડિયન ગીરીથી અયુક્ત પ્રતિની સરકારને પણ રાજની રેલવે જેકવર્થ જે હકીકત સમજાવી શકાય. આ ખીનાથી નોર્થ વેસ્ટર્ન એન્ડ રેલવે મેડ ના પ્રમુખ સર હેનરીપટ મળ્યા જ ખીજાયા. કંપની હસ્તકે રેલવેનો કારભાર હોવો જેકવર્થ જે ખાખતનો તેજો ભારે હિમાયતી હતા.

હિંદુસ્તાનીના મુસાફરી પુરી કરી સમિતી ઇન્ડિયન જવા ઉપરી પ્રધાનમંત્રીશ્રી અને તેમના પત્ની પ્રથમ વાર જ પરદેશ જતા હતા. પતિ પત્ની બંને માટે આ મુસાફરી ઘણી જ રસિક અને કામણી ભરી હતી કેમકે તેમની હીકરી પદાભેન લંડનમાં પૂટનીલિલ લતામાં પોતાના પતિ રમણલાલ સાથે રહેતી હતી. પદાભેનના જીવન ૧૯૨૦માં થયા હતા. અને તેમની ઉંમર તે વેળા વીસ વર્ષની હતી. તેમને રહેવાની જગ્યા વિશાળ અને સુંદર હતી અને નોકરમાકરનો સારો સ્ટાફ તેમને માટે રોકવામાં આવ્યો હતો. પદાભેનનું સીમંત હતું અને પ્રથમ બાળકનો પ્રસંગ હતો.

ઇન્ડિયા કમિટીનું કામ ખુબ જલ્દી માન દેખાયું નહીં છતાં નેટલું થયું

નેટલું નકર (સીલીક) કામ થયું. અહીં તેમને સર વિલિયમ જેકર હાઈ-કમીશનર શેર ઇન્ડિયાનો ટેકો મળ્યો. સર વિલિયમ જેકર નિમિત્ત વિચારસરણીના માણસ હતા અને પોતાના વિચારો અંબીરતાપૂર્વક સુદૃઢ રીતે રજૂ કરતા પોતે જેક અંગ્રેજી હોવા છતાં હિંદુસ્તાનીની રેલવે અંગેના માલ સામાન ઇન્ડિયન ખરીદ ચાખ ખાખત જે પર તેજો ઘણા જ શરસે થયા. તેમજે જોયું કે જેલ માલ સામાન જેલખમ અને યુરોપના ખીજ ભાગોમાં વધુ સરતો મળે છે. મેવરના કહેવા પ્રમાણે તે હિંદી સરકાર પોતે જ ઇન્ડિયાના માલ માટે આગ્રહ રાખતી હતી આ માલની કિંમત ખીજ ખીજ અંગ્રેજી દેશોના કરતા સો ટકા વધારે હતી.

સર વિલિયમની આ તોફાની અને નેરદાર રજૂઆતથી કમિટીને ઘણું આશ્ચર્ય થયું. આ ઉપરાંત સંત નિકાલસિંહ નામના હિંદી સાથે પ્રધાનમંત્રીશ્રી સંપર્કમાં હતા તેમજે હિંદુસ્તાન તાર કર્યો. જ્યો વાત જની થઈ મધ અને આ ખાખત, તે વખતના રેલવેમેડની સભ્ય સર આર્લ્સ ઇન્ડિયન પ્રથમ પુછવામાં આવ્યો. રવાભાવિક રીતે આ સત્ય હતું થતા પ્રજામાં માધ્યમ થયી ગયું આ સત્ય પ્રકટ થવાનું પરિણામ સારું આવ્યું કેમકે હોદ્દા હાઈ કમીશનરને બંધી સત્તા સોંપી દેવા માં આવી અને ઇન્ડિયા આર્લિસે વચ્ચે માયું ન મારવું જેમ કહ્યું. [કમચ]

સરકસમાં કેવળ ગોરાએ

નાયગલ :
નીયમલ (Nigel) અને કુનોતર મા ખીન ગોરા ખાળકોને સરકસ નેતા અટકાવ્યા હતા, કારણકે નાયમલ ટાઇન ડાઉન્સીસે એલેઆ રંઅદેવ રાખ્યો છે ડાઉન્સીસે નકરી ક્યું કે ગોરા અને ખીન-ગોરા માટે જુદી જોડો રાખવી એ નેશનાલીસ્ટ સરકારની સિદ્ધાંત વિરુદ્ધ છે. તેથી જુદો જ ખેલ ખીન ગોરા માટે રાખવા કહ્યું

પરંતુ યુનીયનના બે સરકસોએ નકરી ક્યું કે તેજો ખેલ કેવળ ગોરા એ માટે જ રાખશે; કારણ કે ખીન-ગોરા તરફથી આર્થિક લાભ માં એમ નથી,

આ સરકસો ડરખન આવે છે ત્યારે આર્થિક લાભ તેના તરફથી ચાખ છે કે કેવળ ગોરાએ તરફથી જ કે ખીન-ગોરા પ્રજા પણ એમાં ભાગ આપે છે આવી સરકસો જેવા વચર આપણી ખીન ગોરી પ્રજા કંઈ ખાસ જેવા જ્યું યુધી જવાની નથી, એ ખાસ પધાન આપવા જેવું છે.

માથે બાંધવાની રીઠાન અને વેણીઓ

મખમલ, સાદીન, દાવેદા સીલકની, રીઠાન અનેક રંમ, ડીલાઇન અને સાઈકમાં મળશે, જીમ અંડપ અને ગોદર શણગારવા માટે જરૂરખાઈ શીખને મળી શકશે.

બચ્ચાં માટે મખમલ, અને રેસમ તથા ફેક્ટની ટોપીઓ ઠીકાપત બાવે ખનાવી આપવામાં આવશે.

અંગોડે બાંધવા મખમલ, રેસમ, કોટન વિગેરેનાં કુલોની રંમ રંગની વેણીઓ અને અનેક પ્રકારના પ્રોથ્રસ મળશે.

ટેબલ પર મુકવા માટે પ્લાસ્ટીકના મુકર કુલો મળશે.

ટેકાણું : માખરો હેટસ (પ્રો.) લી.
લેડીઝ એન્ડ ચીલ્ડરન્સ હેટ મેન્યુફેકચરર,
ફોન : ૮૩૫-૭૮૮૧ પહેલે માળે, બેકસ પરપૃષ્ઠ.
મારકર મેન્સન્સ — ૩૩ વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, — જોહાનીસબર્ગ.

ભારત પર ઝૂમતો ભય પિછાનો

અખિલ ભારત પોલીસ રમતમત અને કુસ્તી જંગના સમાર બની પ્રણી-કૃતિ પ્રસન્ને બાપણ કરતા પોલીસોને સંબોધી વડા પ્રધાન શ્રી નરેન્દ્રે કહ્યું હતું કે થોડા માસથી ભારતને સિમારે ભય ઝૂમો છે. આ ભય પોલીસોએ પિછાનવો જોઈએ.

આને દેશ સમક્ષ સૌથી મહત્વનું કાર્ય દેશની રતતતતાનું રક્ષણ કરવાનું

નવી દિલ્હી.
જે. આ કાર્યમાં લક્કર તથા પોલીસોએ મહત્વનો ભાગ ભજવવાનો છે. તેમજે દેશ કક્ષિતથી આ કામ ખળવવો જોઈએ પોલીસો પ્રજાને સદકારથી જ પોતાનું કાર્ય ખળવી શકે છે.

સમાર બની શરૂઆત માં ઉચ્ચ પોલીસ અધિકારી શ્રી મલીકે પોલીસો દેશ અને દેશના પ્રિય નેતા પ્રત્યેની વફાદારીમાં અચલ અને અડગ રહેશે અને દેશ તથા પ્રજાની સેવા કરશે જેવી વડા પ્રધાનને ખાતરી આપી હતી લગભગમાં માંથી મયેલા ભારતીય પોલીસોને ઉલ્લેખ કરી તેમજે કહ્યું હતું કે દેશની આઝાદી ખાતર આ વીર પોલીસોએ પોતાના પ્રાણની આ-કૃતિ આપી છે

—રાષ્ટ્રપ્રમુખ ડૉ. રાજેન્દ્રપ્રસાદ નિરત થતાં તેમના રથાને ડૉ. રાધાકૃષ્ણન આવશે એ લખખમ નકરી છે. આ સંજોગમાં ઉપરાષ્ટ્રપતિનું રથાન શ્રી ઉજ્જવરાય દેવરને આપવાનો સંભવ છે.

સ્મૃતિસૌરભ

લે. નિર્મલા દેશપાંડે

સ્મૃતિનો સમય હતો. દુનિયાથી વિદાય થતાં પહેલાં સૂર્ય પોતાના અંતિમ પ્રકાશથી પ્રકાશિત કરી રહ્યો હતો. વરસાદથી સ્નાન થયેલી પ્રકૃતિ સ્નાન કરેલા બાળકની જેમ પ્રમુદ્ધિત હતી. વિનોબાજી પોતાના બે સાથી જોને લઈ કરવા નીકળ્યાં કદાચ પ્રાતઃકાળના મુસળદાર વરસાદમાં કરેલી દહ માછલની પત્ર-પાત્રા તેમણે પુરતું ઢાળી નહિ હોય! પશ્ચિમ ક્ષિતિજની તરફ જોતાં તેમણે બાળપણની સ્મૃતિઓ ધુટાવી દઇ કહેવા લાગ્યા—“સંધ્યા-કાળે કરવાથી મારા મન ઉપર આધ્યાત્મિક અસર કંઈક વધુ થાય છે. વડોદરામાં હું આવી રીતે રોજ સંધ્યાકાળે ક્યાંક દૂર દૂર આજ્યો જતો હતો. મિત્ર સાથે હોય તો પશુ હું પુશી યતો અને ન હોય તો પશુ પુશી થતો. હું મારી મસ્તી માંજ રહેતો. ચહેરેથી દૂર પ-દ માછલ જઇને કાંઈ ખેતરમાં બેસી, ‘જે આ તારો નીકળ્યો, / જે પેલો નીકળ્યો,’ આવુ કહી આશય તરફ જોઈ રહેતો. મિત્ર જે સાથે હોય તો આધ્યાત્મિક ચર્ચા પણ થતી.

તેઓ વચ્ચે-વચ્ચે યાદ પશુ કરાવતાં કે, ‘બાબા, હવે ચાલો ઘેર, રાત થઇ ગઇ છે!’ પરંતુ હું ઠાંધું સાબળતો ન હતો. એમ હું રાતના નવ-દશ વાગે ઘેર આવતો. કાંઈ-કાંઈ વખત અગીયાર પશુ વાગી જતા હતા.

“મા મારી રાહ જોઈ ભેટી રહતી. તે જાણતી હતી કે તે પાસે ન જોસે તો ‘વિન્યા’ ખાવાનું નહિ ખાઈ. ધર વાળા અને કહી સંબળાવતા કે ‘તું મોડો આવે છે, જેથી માને બહુ તકલીફ ઉઠવવી પડે છે. તે કહે છે કે વિન્યા અને બહુ સતાવે છે. સમય અર ધર આવતો નથી.’ પરંતુ હું કહેતો કે તે અને તો કહી આવું નથી કહેતી.’ હું કદાચે એમનો ઇશારો અમળ્યો નહિ, અને ન મારામાં કંઈ સુધારો કર્યો, કેમકે હું મારી આધ્યાત્મિક લક્ષ્યનીમાં હતો. મા કદાચ તેમણી પાસે જેવું કહેતી પણ હોય, પરંતુ મારી સાથે તો હમેશા વદાલધીજ વાત કરતી. તે એટલું મધુર બોલતી હતી કે જાણે અમૃતથી પણ મધુર!” (અનુવાદ)

બારડોલીમાં કોલેજ

અહીં બારડોલી કામ-રકૂલના મહાનમા બારડોલી પ્રદેશમાં કોલેજની સ્થાપના કરવા માટે બારડોલી પ્રદેશના લોકોની પ્રતિનિધિસભા મંડળ ના પ્રમુખ શ્રી કલ્યાણજીભાઈ કદાનજીભાઈ પટેલના પ્રમુખપદે મળી હતી. સુરતથી શ્રી પ્રેમચંદ્રભાઈ કે. જાદવ, મુખ્યથી શ્રી કુંવરજીભાઈ વિ. મહેતા, શ્રી ટેલવભાઈ મજેરજીભાઈ પટેલ શ્રી ઇશ્વરભાઈ પારેખ (એમ. એલ. એ.) વગેરે ખાસ આમંત્રણથી પધાર્યા હતા.

ચર્યાતમાં મંત્રીના નિવેદન પછી પ્રમુખ શ્રી કલ્યાણજીભાઈ પટેલે પોતાના પ્રવચનમાં આ કાર્યની મહત્તા સમજાવતું બાવણું કર્યું હતું.

સભામાં મંડળને નીચે પ્રમાણે ઘાનો ની જાહેરાત થઇ હતી :

૧ શ્રી પટેલ એન્ડ કંપની મુખ્ય હસ્તે શ્રી સીતારામ કાનજીભાઈ પટેલ શા. ૨૫૦૦૧), ૨ શ્રી રામભાઈ હીરાભાઈ પટેલ શા. ૨૫૦૦૧), ૩ શ્રી સી. રમજી એન્ડ કંપની હસ્તે શ્રી ચીમન મુખ્ય શા. ૨૫૦૦૧), ૪ ન્યુ વરલી એઇલ મીલ મુખ્ય હસ્તે શ્રી સોમાભાઈ ૧૨૦૦૧)

ઘાનમાં મળેલી કુલ રકમ રૂ. ૧,૧૭,૦૦૦ છે.

કેદીજોને પુ. ગાંધીજી અને સાઉથ આફ્રિકાના કોયલા ઉપરના પુસ્તકો જોઈએ છે

નીચેના પત્ર ઇન્ડિયન ઓપિનિયન ઉપર આવ્યો હતો. અમે તે પત્ર જે આશાએ પ્રકટ કરીએ છીએ કે ઠીક વાચક જે પત્ર વાચી તે મુજબની માંગણી પૂરી કરશે. ઇન્ડિયન ઓપિનિયનને નેટલાં પુસ્તકો મળે તેટલાં પુસ્તકો મોકલવાની જોઈવણું કરી છે. વાચક સીધેજ અથવા તો ઇન્ડિયન ઓપિનિયન મારફતે જે પુસ્તકો મોકલી ચકશે. વાચકો, નીચેના શીરનામે પુસ્તકો મોકલી આપવા મહેરબાની કરશો : ધી ઇન્ડિયન ઓપિનિયન, પ્રાઇવેટ બેંચ, ડરબન.

જે પત્ર ઉપર સહી મી કીંગ મહાનમા વાહરની પો. ઓ. હર, બ્લેન્ટાથર, ન્યાસાલેન્ડ છે

હું તમને વિનંતી પૂર્વક આ પત્ર લખી થોડા પુસ્તકો અથવા છાપાઓ જે માધીજીના તત્વજ્ઞાન અને સાઉથ આફ્રિકાના કોયલા ઉપર હોય તે મોકલવા માંગણી કરે છું. નવલકથાઓ પણ ચાલશે. હું એક ટેલમાનાના ડેપુટીમાથી લખુ છું. જે માર્ક અને મારા બીજા દેશવાસીઓ માટે ૩ માર્ચ ૧૯૫૯ થી માત્ર એક ધર બની ગયું છે.

સુરતમાં ઇજનેરી કોલેજ

સુરત એન્જનીયરીંગ એન્ડ ટેકનોલોજી સોસાયટીના ચેરમેન શ્રી. યુ. એન. મણિજીએ એક પત્રકાર પરિષદમાં જણાવ્યું હતું કે આ સોસાયટી દ્વારા ચર થનારી ઇજનેરી કોલેજ અંગેની મેમ્બરનાં મુખ્ય સરકારે સ્વીકાર કર્યો છે અને એના વાર્ષિક ચાકુ ખર્ચ પેટે પચાસ ટકાની-લક્ષમણ શા. જે લાખની-માટે આપવા ઉપરાંત આ ‘યોજના’ અંગે થનારા ડેપીટલ અર્ચમાં ૫૦ ટકાનો ફાળો આપવા ભારત સરકારને બલામણુ કરવાનો પણ નિર્ણય કર્યો છે.

શા. ૧૦ લાખના ફાળા માટે શ્રી મહીડાની અપીલ માં મણિજીએ કહ્યું કે ઇજનેરી કોલેજ ના ડેપીટલ અને ચાકુ ખર્ચની ભરતી-યાત માટે શા. ૬૨ લાખની આવશ્યકતા રહેશે. એમાં ભારત સરકારની ફાલની શિક્ષણ નીતિ અન્વયે ડેપીટલ ખર્ચની અર્ધી રકમ મળશે અને એવી રકમ આપવા મુખ્ય સરકારે બલામણુ પણ કરી દીધાં છે. સોસાયટીને ભારત સરકાર પાસેથી શા. ૨૪ લાખ મળવા ની આશા છે. બાકીના ડેપીટલ ખર્ચ

ના શા. ૩૨ લાખ સ્થાનિક ફાળા દ્વારા ઉભા કરવા પડશે, સહભાગ્યે સોસાયટીને મુખ્યજના જાણીતા યાદ સોદામર સર પુસ્તોતમદાસના શા. ૨૦ લાખના ઉદાર ફાળા સહિત અલાર મુકીમાં શા. ૨૨ લાખનો ફાળો મળી ચુક્યો છે. ડેપીટલ ખર્ચને પહોંચી વળવા માટે બાકીના શા. ૧૦ લાખ અને ચાકુ ખર્ચની ખાષ અને પ્રથમ ત્રણ વર્ષના વિકાસ ખર્ચના મળી શા. ૬ લાખ મળી કુલ ૧૬ લાખ ડેપીટલ ફાળા દ્વારા ઉભા કરવાના રહેશે

શ્રી બળવંતરાય મહેતાને મુખ્ય લવાયા

નિવેન્દન, એક ગોટર અહરમાતમાં ઇળ પામેલા કોલેસના માણ મહામત્રી શ્રી બળવંતરા મહેતાને વિમાનમાં અહીંથી મુખ્ય લઈ ગયા છે. તેમનો જમણો પત્ર પહારદરમાં છે. તેમને સ્ટુડન્ટમાં વિમાનમાં લઈ જવામાં હતા તેમના પુત્ર શ્રી પ્રભાકર મહેતા એમની સાથે છે.

શ્રી બળવંતરાય મહેતા મુખ્ય આવી પહોંચતા તેમને એન્જિન્યુલ-અર્ચા લીધા બાદ જોએ હોરિપટલમાં લઈ જવામાં આવ્યા હતા.

બી-આઇ

મુખ્ય કરાંચી અને ઇસ્ટ આફ્રીકાના બંદરો વચ્ચે મુસાફરી કરે છે.

સ્ટીમર કરંજ ૨૯મી ફેબ્રુઆરી ૧૯૬૦ના આવશે અને કરાંચી થઇ મુખ્ય જવા પરી માર્ચ ૧૯૬૦ના ઉપરશે.

મુખ્ય અથવા કરાંચીનું બાહું.

ઈસ્ટ કલાસ	એક	જોવાક	વખર	પા. ૬૨-૦-૦
સેકન્ડ કલાસ	"	"	"	પા. ૧૦-૧૫-૦
થર્ડ કલાસ	"	"	"	પા. ૩૧-૧૦-૦

ઝાઈનરી

નોન-વેઇટરીયન	પા. ૫-૫-૦	નોન-વેઇટરીયન	પા. ૧૦-૧૮-૦
વેઇટરીયન	પા. ૪-૧૭ ૦	વેઇટરીયન	પા. ૧૦-૧૦-૦

વધુ માહિતી માટે મળો મા લખો : શેખ હિમેદ એન્ડ સન્સ (પીટી લીમીટેડ.) ૩૯૦ પાઇન સ્ટ્રીટ,—ડરબન. ટેલીફોન : ૨૦૪૩૨ — ટેલીગ્રાફીક એડ્રેસ “કરામત.”

ભેગી ખળી

એ ભાઈ હતા. એક પાનપનાં બે ફળ લેવા, એક રૂસનાં બે ફળ લેવા, એક દિવસના બે પ્રહર લેવા, એક કુશની બે પાંદડી લેવા, એક ગીતના બે સ્વર લેવા સાથે રમ્યા, સાથે ભમ્યા, સાથે ભમ્યા. સાથે નાનપણથી મોટા થયા.

જન થયા પછી બંને સમજીને જુદા રહેવા લાગ્યા. પડખે પડખેનાં બે ટોળા પર બનેની છાપરી વંધાઈ. બે છાપરીઓમાંથી બે નુસાના ધૂમાડા નીકળવા લાગ્યા. પડખે પડખેનાં બે બે ખેતરો વચ્ચે એક વાઝ ઉભી થઈ. પડખે પડખેના બે ટોળા પર બે ખળી બીંધાઈ.

થોડો કાળ વહી ગયો. બંનેનો પરિવાર વધ્યો. મોટાભાઈને લાં પાંચ ઠોકરો થયા, બે ઠોકરી અને ત્રણ ઠોકરા. નાનાને લાં એક ઠોકરો હતો. મોટાને લાં બે જોડ બળદ, બે બેસો, એક મોટો અને બે કૂતરા હતા, નાના ને ત્યાં એક માવ હતી.

રહેતા ત્યાં બંને જુદા, પણ બંનેનાં દિલ એક હતા. મોટાને - નાનાની ફિકર રહેતી અને નાનો મોટાની ફિકરમાં રહેતો. બંનેનાં ખેતર જુદા હતા પણ એક નહેરતું પાણી બેખના ખેતરને ઢરિયાળા કરતું.

છાપીની મોસમ હતી. ભેખના ખેતરો નો મોલ નિષ્ક્રમ આવતા જતા વરેમાયું પહીંચતો તો દિવસ યદ્ય જતા. 'આહા, શી જુવાર ચાઈ છે! જલ્દી સાચા મોતી જ માગ્યા ના હોય!'

માલે ભેટી એક ભાઈજોના ઠોકરો એ ટકકો કરીને પખીડા ટોપાતું પુરું કર્યું. વાનીનો ચૈક પણ ખવાઈ ગયો. જુવાર વડાઈને ખળીએ આપી ગઈ. બંને ભાઈજોની ખળીમાં જુવાર વૈરાવા લાગી રવાળા ઢીરા લેવા જુવારના ઠાણા ખળી પર ઢસવા લાગ્યા.

રાવ પડી મોટાએ વિચાર કર્યો: 'ભમવાનની મારા પર મહેર છે. આટલો બધો પાક જેની કુપાથી જ થયો. પણ નાનો બિચારો એકલો છે. એને બિચારને કેટલાં કપ વેચવા પડતાં હશે, એવું ઠાણ જલ્દી કેમ માસતું હશે, એકલો એ કેમ પહોંચી વળતો હશે? હાવને જેની ખળીમાં થોડા જુવારનાં કણસલાં નાખી આવું! એ ઠોકરો અને એક ટોપલો ભરીને જુવાર નાં કણસલાં નાના ભાઈની ખળીમાં નાખી આવ્યો.

'તે જ રાતે નાનો વિચાર કરે છે: 'આ ફેરે કંઈવતની કપા છે કે આટલું

પાકતું છે પણ હું આટલાં ખળાને શું કરીશ? મોટાભાઈ બિચારો બચરવાળ છે. એના બેચ પાસા કેમ સરખા મળે છે એ જ અને નથી સમજાતું આટલાં ખળાં જીવને ચોખવા એ કાંઈ જેવી તેવી વાત છે? હાવને જેની ખળીમાં થોડાં જુવારનાં કણસલાં નાખી આવું! એમનેમ તે એ એવો ટકોરો છે કે નહીં લે, એટલે રાતે જ યુપયુપ જીવને નાખી આવવા દે.'

ખીને દિવસે સવારે બંને જીવે છે તે ચોતાની ખળીમાં જુવાર જોટલી ને જોટલી! આમ કેમ બન્યું હશે? જરૂર મારી અજુબરીમાં કાંઈક જીવ થઈ લાગે છે. 'પાકતું' તું વધારે ને અજાણુ જોણુ લાગે છે. તે તો ખીલે એક ટોપલો ભાઈને આપવામાં શો વધો છે!

ખીજી રાતે વારાંધરતી મોટાની ખળીની એક ટોપલો જુવાર નાનાની ખળીમાં આપી અને નાનાની એક ટોપલો જુવાર મોટાની ખળીમાં આપી.

ખીને દિવસે ખળીમાં જુવાર જોટલી ને જોટલી. ચોથે દિવસે પણ તેટલી અને પાચમે દિવસે પણ તેટલી જ.

છઠ્ઠે દિવસે બન્યું એમ કે બંનેનો ચોતપોતાની ખળીમાંથી નીકળવાનો વખત એક થઈ ગયો. આધારી રાત હતી. માથે ટોપલો હાઈને નીકળેલા મોટાભાઈને સાંજે ટોપલો ટોપક આકૃતિ ઉતરતી દેખાઈ. એ થોડો આમળ થયો. આરે એણે જાણ્યું કે સાંજેથી આવનાર આકૃતિને માથે પણ ટોપલો હતો.

બેઠ સામા આપીને ઢલા લારે બેઠ આટલા દિવસના કિસ્સાતું રહરખ સમજી ચુક્યા હતા મોટાજીવાર બંને જલ્દી એકખીલની સાંજે ટખર ટખર જોઈ રહ્યા. પછી બેચ ભેટી પડ્યા. બેખના ટોપલાની જુવાર ભેગી થઈ.

ખીને દિવસ સવારથી બંનેની ખળી તે જ રથલે ભેગી લિંપાઈ.

—અખોખ.

(એક ફેંચ વાતને આધારે)

શુક્રોપ્તિમ, ધનકમ ટેકસ રીટન્સ, લાઈસેન્સિંગ, રેવન્યુ કલેક્ટર-શ અને ધનકથોર-શ માટે મળો:

આર. વીક્રમ

૨૨ બાકેલી આઈડે, ૩૮ માર્કેટ સ્ટ્રીટ, ફોર્નર ડાયમોનલ અને માર્કેટ સ્ટ્રીટ, એલાનીઅમ્, ફોન ૩૩-૨૧૫૪.

લગ્ન પ્રસંગો માટે

અમને મળો.

સુરતી જમણના અને સ્પેસલિસ્ટ જીએ.

શ્રી કપીલની અંગત દેખરેખ નીચે યુનીયનના અને રોડેસીયાના કોઈ પણ ભાગમાં તમારે યુદ્ધમાં આવી રસોઈ કરવાનો અમે સ્પ્રૂક્ટ કરીશું.

કેપીટન્સ બાલકની હોટેલ

(ધી કેનર મીકાઈ હાઉસ)

એ અને વિક્ટોરીયા સ્ટ્રીટના પુણાપર - દરબન. ફોન નંબર ૨૩૪૧૪   રેસીડાન્સ: KAPITAN.

તાજું ઉમદા ફ્રૂટ

આઈ, લસણુ બબર ભાવ, નારીએજ નં. ૧ રી. ૧-૦, બેગ (નંગ ૧૦૦) રી. ૬૦-૦, ડુકાન ઘર માટે બાંધવાના ન્યુકોપેપર બબર ભાવ, પાપક નંબર ૧ રી. ૧૦, નંબર ૨ રી. ૮ ૧૦૦. છુરી અને ચેનલી પાન બબર ભાવ, પોસ્ટલ ઓફ. નારકોટ મોલ રી. ૧૦-૬ લાખી અને રહેવર નારકોટ રી. ૧૧-૬ ૬૩૫ રોડેસીયા, ન્યાસાલેન્ડ અને બેલજીયન મોગોના જોરદારો ઉપર પુરઈ ખ્યાલ આપી કોઈ પણ વસ્તુ પરમીટ કરવાની મોલકથું

All prices subject to Market fluctuations.

A. KADER & Co., (PTY) LTD.
WHOLESALE FRUIT MERCHANTS
P. O. Box 251, DURBAN.

ધીરુભાઈ પી. નાયક

લુકેકીપર, સુસાઈરી, વીમાનાં અને જનરલ એલન્ડ કોર્પોરેશન અન્ડર ડુનીયાના કોઈ પણ ભાગની હવાઈ ઢરિવાઈ બબર જમીન માટે યુજાફરી કરવા ધેર શ્રી આમારી મારફતે પ્રમોજ કરો. જમી, આજ, ઘોરી, ફલ્ક, અસ્માત, ખેડખાસ, વિવેરના વીમા બધે ઉતરાણી આપીએ બીએ. ઈન્સમટેક્સ, પરસનલ ટેક્સ, કિસાળના ચોપડા હવાખવા રેવન્યુ કલેક્ટર-શ સર્વિસેસ કે વેપારના લાયસેન્સો પાસપોર્ટ તેમજ ધર્મીએકનને લખલી માલતોમાં કોઈ પણ ફી લીધા વિના અમે મફત સલાહ આપીએ બીએ. નેસનલ મ્યુચ્યુઅલ લાઈફ એસોસીએશન ઓફ આસ્ટ્રેલીયા અને વોઈલ્ડવાય ઉતરધુરન્સ કંપની લીમીટેડના પ્રતિનિધ.

Office: 9 Barkly Arcade, 38 Market Street, Phone: 339033, Johannesburg.
Residence: 52 Patidar Mansion, 13 Kort Street, Phone: 330816, Johannesburg.

ફરનીચર! ફરનીચર!! ફરનીચર!!!

બેકરૂમ સુદ, ઠાઈનીબરૂમ સુદ, વોઈરોલ, હરેસીમ એસ, સાઈક વોઈ ઓફીસ ટેકેક, લુક ટેસ, ટેબલ, તડન કીકથલ બાને ખરીદી સકેરો. જાતે પધારી લાલ લેવા લુકેરો નલિ.

—લોકેસ, ટેબલ અને કીથલ હરેચર—

એ હમારી દેખરેખ નીચે તઈવાર પાવ છે. તેનો સ્કોક હમીમાં તઈવાર રહે છે. માત્ર રોકડા લાવેના પ્રાઈસ લીસ્ટ મંગાવો અને વેપાર માનવ વધારો.

L. MISTRY

51 BREA STREET, BURGERSDORP, J'BURG. PHONE 33-4691. BOX 2526.